

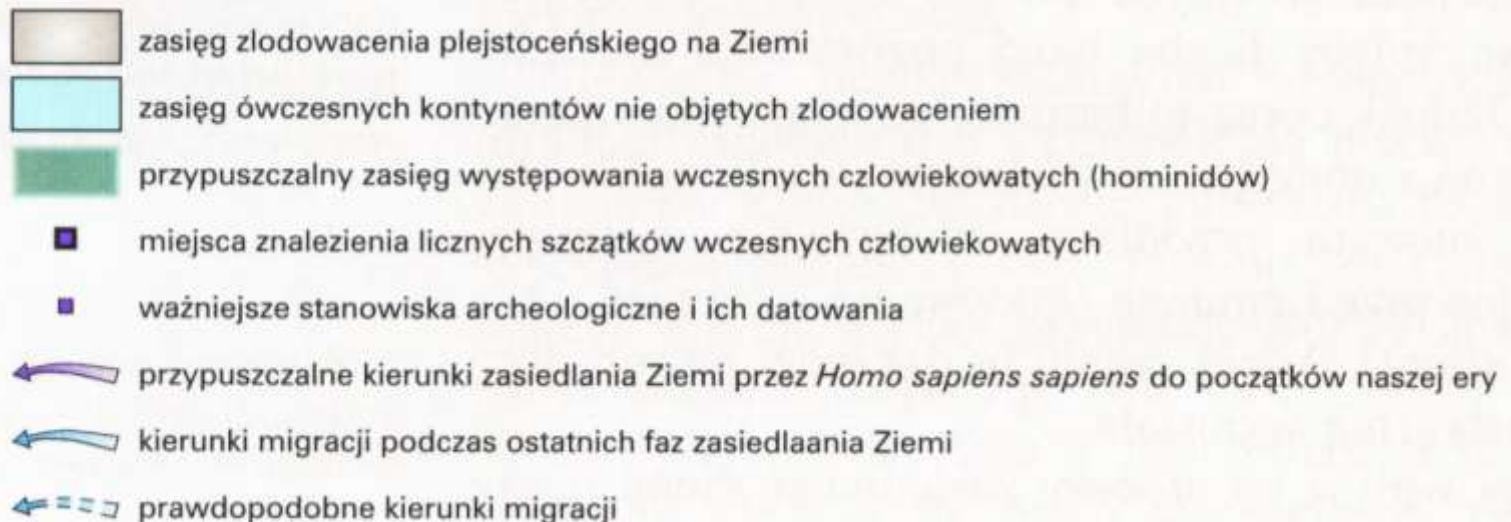
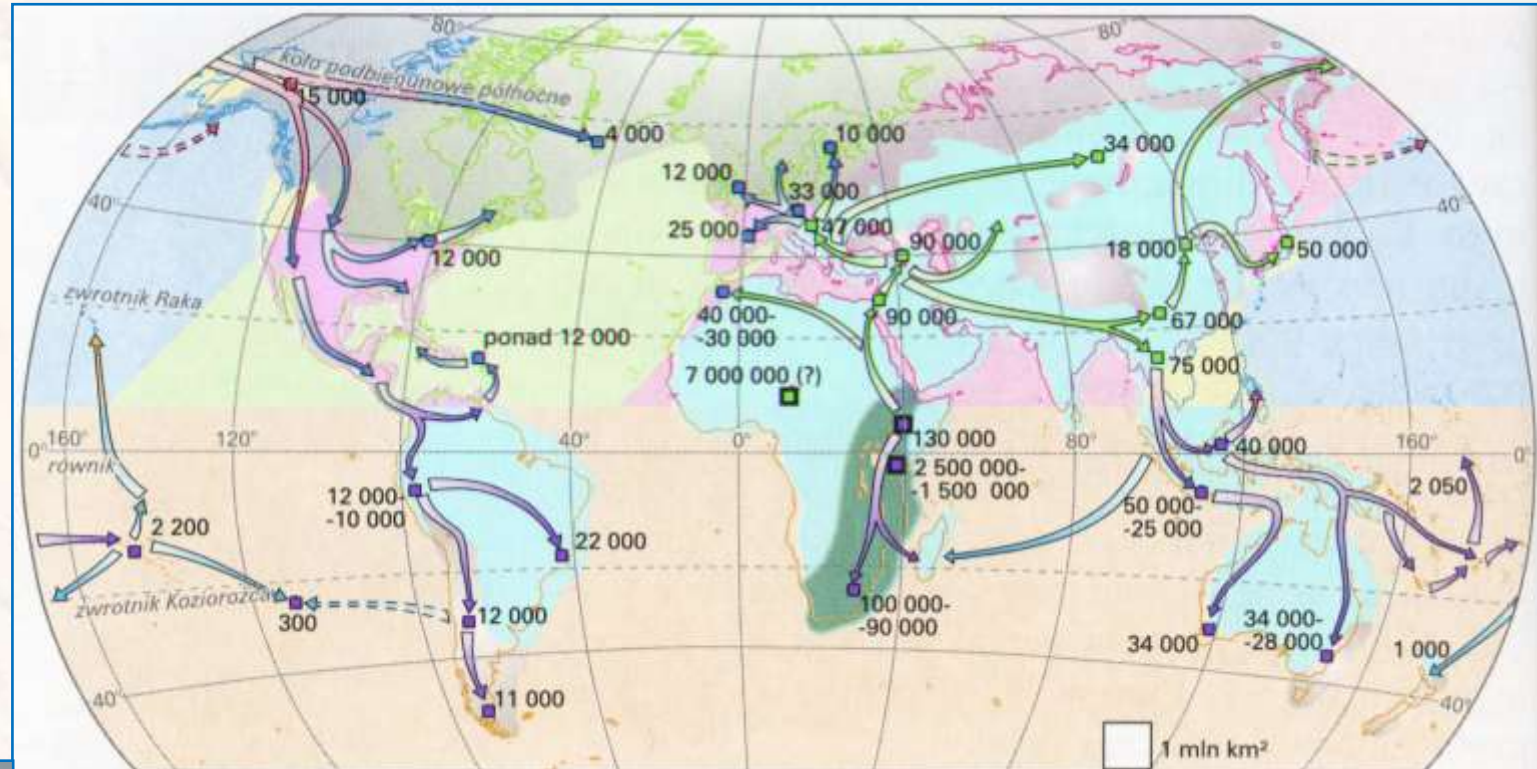

II. Ludność i osadnictwo

4. Migracje

Początki ruchów migracyjnych

- Człowiek przemieszczał się już od najdawniejszych czasów.
- Pierwotny, koczowniczy tryb życia był ściśle związany z warunkami środowiska geograficznego.
- Cel przetrwania zależał od zdobycia pożywienia.
- Mobilność osób zamieszkujących Ziemię zwiększała się systematycznie wraz z rozwojem transportu.
- Dzięki temu coraz większe grupy ludzi zaczęły docierać coraz dalej.

Znaczenie migracji w życiu człowieka

- Od lat problematyka migracji była przedmiotem zainteresowania człowieka (sztuka, film, teatr, muzyka).
- Jest to zupełnie zrozumiałe – ktoś z nas, wśród rodziny nie ma osoby, która przebywała lub przebywa na emigracji?
- Człowiek od dawna w poszukiwaniu “lepszego jutra” decyduje się na migrację.

Obraz z przedstawienia teatralnego: “Emigranci”

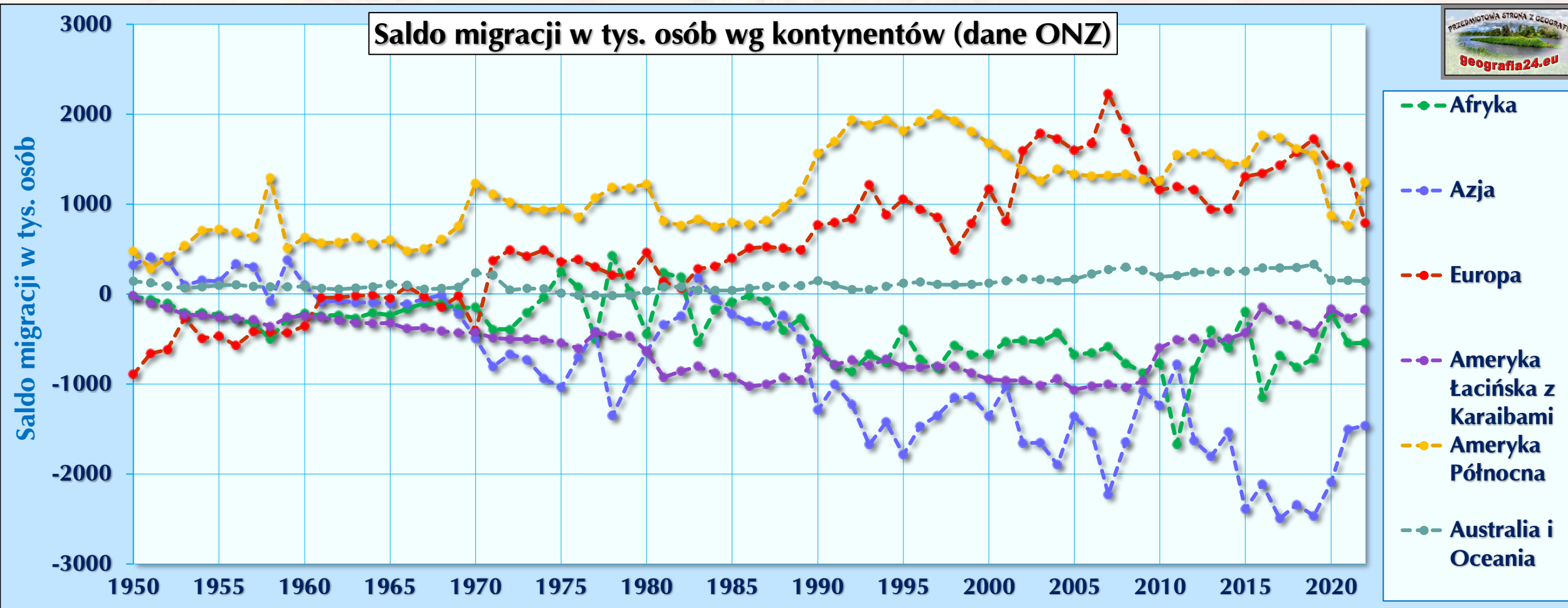
Czym są migracje – najważniejsze pojęcia

- **MIGRACJAMI** – nazywamy wszelkie przemieszczenia ludzi, związane ze stałą bądź czasową zmianą miejsca pobytu lub zamieszkania (inna miejscowość, województwo lub państwo).
- **Imigracja** – przyjazd osób, osiedlenie się ludności w danym kraju na pobyt stały lub długotrwały.
- **Emigracja** – wyjazd z kraju ojczystego do innego państwa na pobyt stały lub długotrwały.
 - **Deportacja** – przymusowa zmiana miejsca zamieszkania wywołana naruszeniem prawa przez osobę deportowaną.
- **Reemigracja** – ponowna emigracja (osoba mająca status emigranta osiedla się w kolejnym państwie) lub powrót z emigracji do kraju.
 - **Repatriacja** – powrót do ojczyzny osób, które przymusowo zmieniły miejsce zamieszkania z powodu wysiedlenia, zmiany granic politycznych, wymiany ludności.

Saldo migracji

- Wielkość zmian migracyjnych przedstawia **saldo migracji**. $\text{saldo migracji} = \text{liczba imigrantów} - \text{liczba emigrantów}$
- Jeśli w określonym czasie więcej osób wyjedzie z danego obszaru na stałe, niż się na nim osiedli, wtedy saldo migracji jest ujemne (w przeciwnym wypadku przyjmuje ono wartość dodatnią).
- I tak w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat saldo dodatnie występowało w przypadku: Europy, Ameryki Północnej oraz Australii i Oceanii.

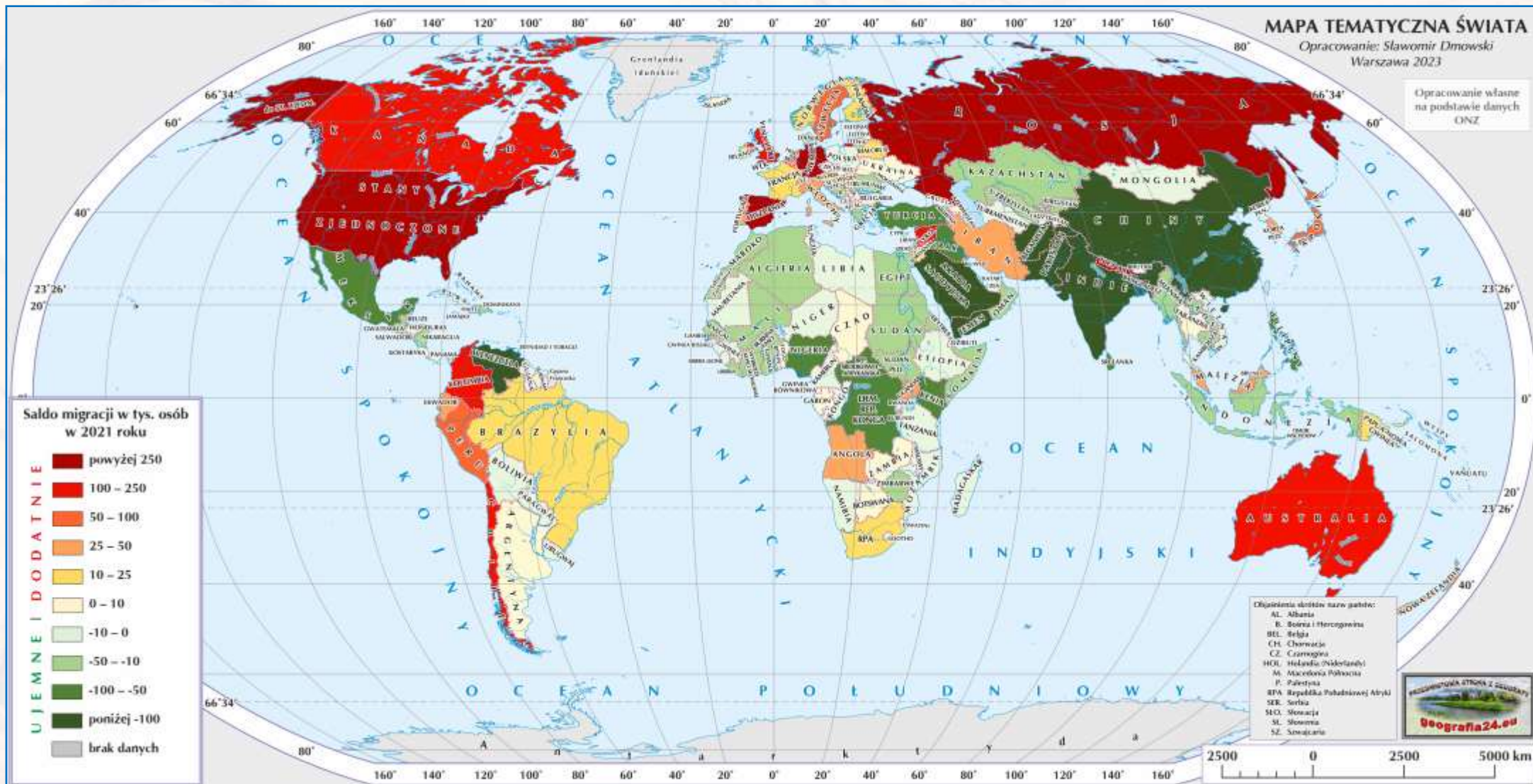
Uchodźstwo

- **Uchodźstwo** – odmiana **tzw. migracji wymuszonych**, w ramach której migranci zmuszeni są do opuszczenia ojczyzny (lub miejsca stałego pobytu) najczęściej wskutek istnienia zagrożenia własnego życia (**uchodźstwo polityczne** lub **wojenne**).
- Główną przyczyną tego typu migracji na świecie są konflikty zbrojne.
 - Z tym związane są przede wszystkim migracje do państw Unii Europejskiej, ludności pochodzących z rejonów ogarniętych wojną, tj. Syria i Afganistan.
- Okresowo przyczyną uchodźstwa mogą być także przyczyny ekologiczne (**uchodźstwo ekologiczne**) – następujące wskutek klęski ekologicznej (dużej suszy, zniszczeń wywołanych cyklonem tropikalnym, tsunami lub awarią elektrowni atomowej).

Saldo migracji w 2021 roku (kraje z dodatnim, ujemnym i zerowym saldem migracji)

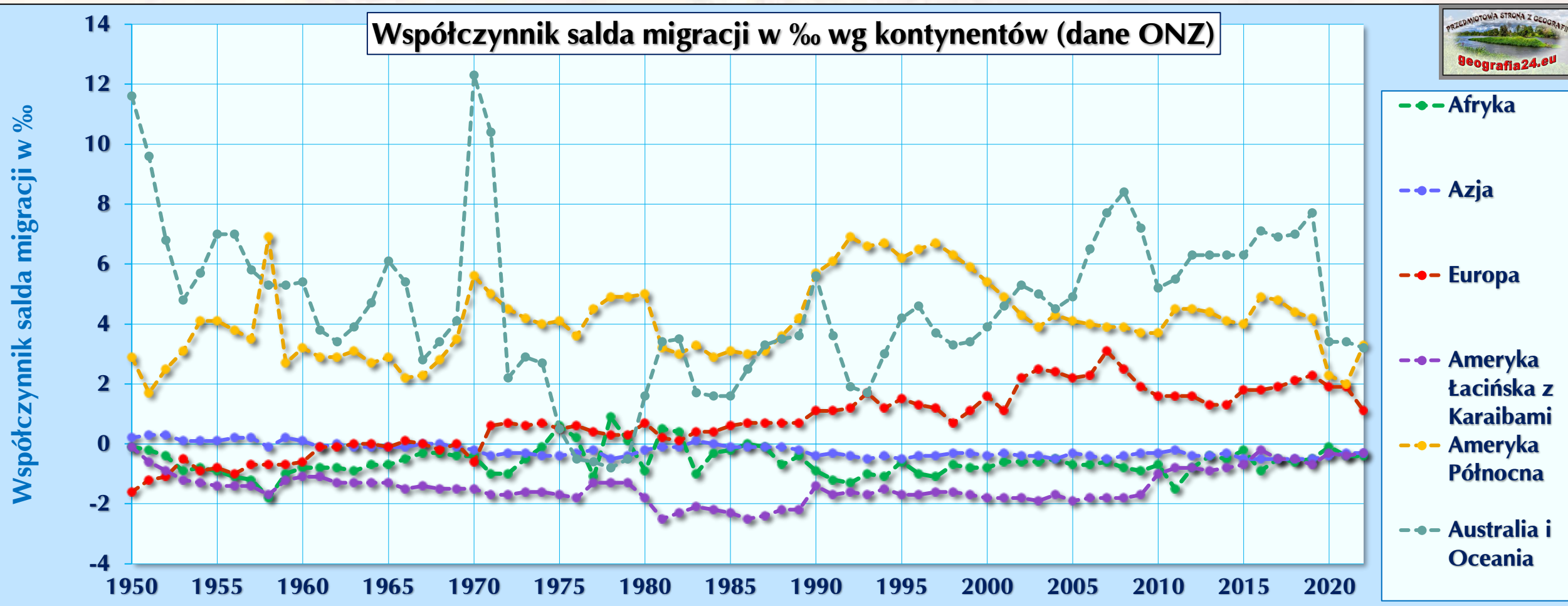
→ **Dodatnie saldo migracji** występuje w większości państw Europy (wyjątek, m.in. Polska, Grecja i Rumunia), Ameryki Północnej i Ameryki Łacińskiej (wyjątki, m.in. Meksyk i Wenezuela), Japonii, Australii i Nowej Zelandii oraz krajach Zatoki Perskiej (choć tu akurat w 2021 r. ze względu na pandemię COVID-19 tak jednak nie było).

Współczynnik salda migracji

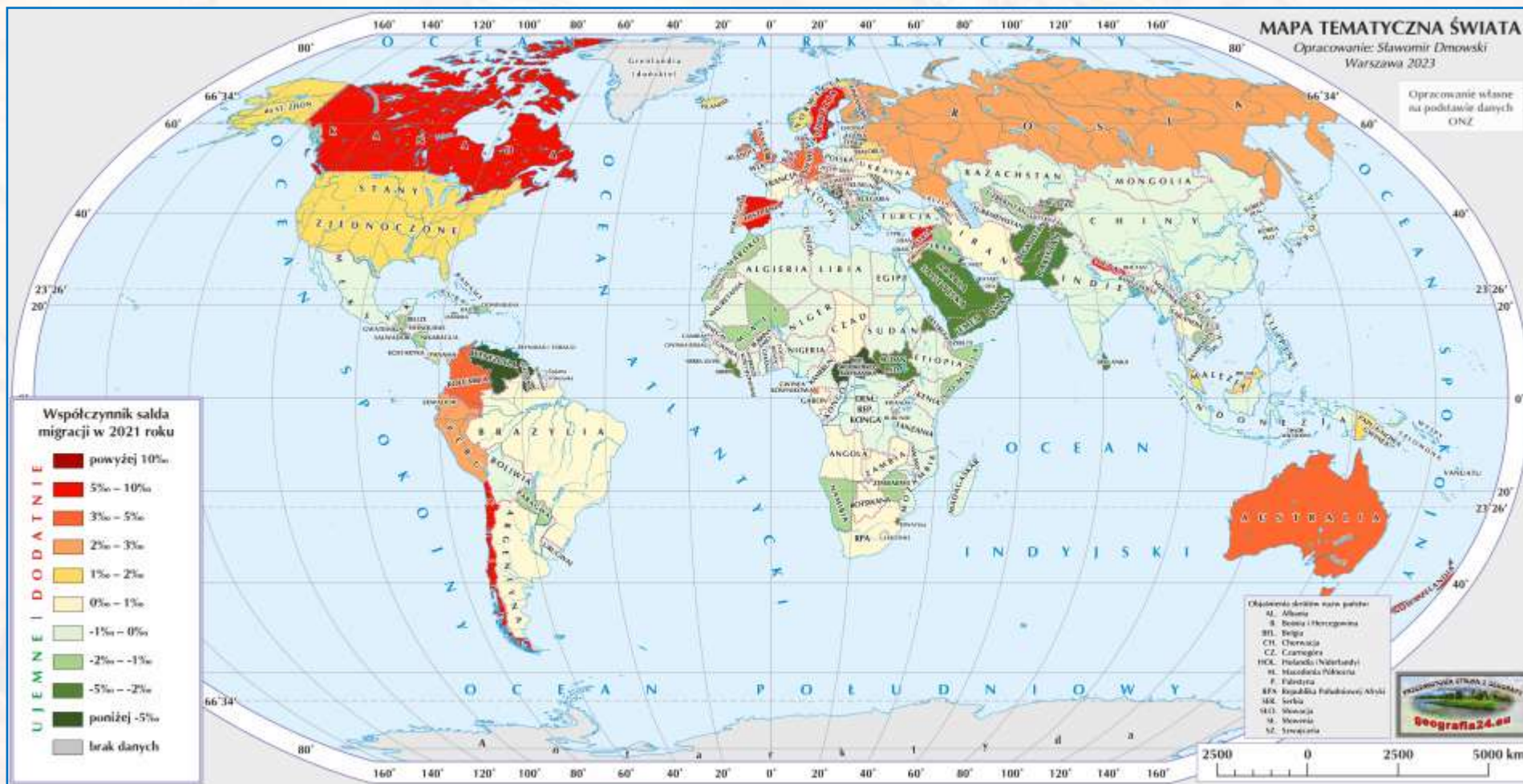
→ W celu porównania zmian migracyjnych stosuje się **współczynnik (wskaźnik) salda migracji** wyrażany w **promilach (‰)** – analiza takich danych jest precyzyjniejsza (uwzględnia wielkość populacji danych krajów/regionów).

$$\text{Współczynnik salda migracji} = \frac{\text{Liczba imigrantów} - \text{Liczba emigrantów}}{\text{Liczba ludności}} \times 1000 \text{ ‰}$$

Współczynnik salda migracji na świecie

- **Najwyższy dodatni współczynnik salda migracji** w 2021 r. występował m.in. w: Malcie, Andorze, Luksemburgu, Syrii (w poprzednich latach był mocno ujemny), Nepalu, Szwecji, Nowej Zelandii, Chile, Hiszpanii, Kanadzie, Australii, Belgii, Kolumbii, Danii, Niemczech, Holandii, Irlandii, Wielkiej Brytanii i Szwajcarii.
- **Ujemne wartości** występowały m.in. w: Wenezueli, Libanie, Republice Środkowoafrykańskiej, Afganistanie, Litwie.
- Nietypowo (ze względu na pandemię COVID-19) ujemne wartości odnotowano w wielu krajach Zatoki Perskiej.

Współczynnik przyrostu rzeczywistego

→ Saldo migracji wraz z przyrostem naturalnym kształtują **przyrost rzeczywisty**, który obrazuje pełne zmiany w liczbie ludności danego państwa w określonym czasie (uwzględnia on 4 zmienne: **urodzenia** i **zgony** oraz **imigracje** i **emigracje**):

$$\text{Przyrost rzeczywisty} = \text{Przyrost naturalny} + \text{Saldo migracji}$$

$$\text{Współczynnik przyrostu rzeczywistego} = \frac{\text{Przyrost rzeczywisty}}{\text{Liczba ludności}} \times 1000 \text{ ‰}$$

Zadanie 1 (z rozwiązaniem)

→ W 2009 r. w Polsce urodziło się 426 tys. osób (U), a zmarło 387 tys. (Z). W tym samym czasie w naszym kraju osiedliło się 15 tys. imigrantów (I), a na stałe wyjechało 16 tys. emigrantów (E). Oblicz współczynnik przyrostu rzeczywistego (W_{pr}), wiedząc, że liczba ludności Polski (L) wynosiła wówczas 38,2 mln.

DANE:

$$U=426\ 000$$

$$Z=387\ 000$$

$$I=15\ 000$$

$$E=16\ 000$$

$$L=38\ 200\ 000$$

SZUKANE:

$$W_{pr}=?$$

1. Obliczamy **saldo migracji** (S_m):

$$S_m = I - E = 15\ 000 - 16\ 000 = -1\ 000 \text{ (osób)}$$

2. Obliczamy **przyrost naturalny** (P_n):

$$P_n = U - Z = 426\ 000 - 387\ 000 = 39\ 000 \text{ (osób)}$$

3. Obliczamy **przyrost rzeczywisty** (P_r):

$$P_r = P_n + S_m = 39\ 000 + (-1\ 000) = 38\ 000 \text{ (osób)}$$

4. Obliczamy **współczynnik przyrostu rzeczywistego** (W_{pr}):

$$W_{pr} = \frac{P_r}{L} \times 1000 \text{ (‰)}$$
$$W_{pr} = \frac{38\ 000}{38\ 200\ 000} \times 1000 = 0,994 \dots \text{ ‰} \approx 1,0 \text{ ‰}$$

Odp.: Współczynnik przyrostu rzeczywistego w Polsce wynosił w 2009 r. 1,0 ‰ .

Zadanie 2

→ W 2019 r. wg danych GUS w Polsce urodziło się 375 tys. osób (U), a zmarło 410 tys. (Z). W tym samym czasie w naszym kraju osiedliło się 17 tys. imigrantów (I), a na stałe wyjechało 11 tys. emigrantów (E). Oblicz współczynnik przyrostu rzeczywistego (W_{pr}), wiedząc, że liczba ludności Polski (L) wynosiła wówczas 38 283 tys. osób.

DANE:

MIEJSCE NA ZAPIS

SZUKANE:

MIEJSCE NA ZAPIS

MIEJSCE NA OBLICZENIA (zapisujemy wszystkie obliczenia wraz z wzorami).

Odp.: Współczynnik przyrostu rzeczywistego w Polsce wynosił w 2019 r.‰ .

Zadanie 2 (rozwiązanie)

→ W 2019 r. wg danych GUS w Polsce urodziło się 375 tys. osób (U), a zmarło 410 tys. (Z). W tym samym czasie w naszym kraju osiedliło się 17 tys. imigrantów (I), a na stałe wyjechało 11 tys. emigrantów (E). Oblicz współczynnik przyrostu rzeczywistego (W_{pr}), wiedząc, że liczba ludności Polski (L) wynosiła wówczas 38 283 tys. osób.

DANE:

$$U=375\ 000$$

$$Z=410\ 000$$

$$I=17\ 000$$

$$E=11\ 000$$

$$L=38\ 283\ 000$$

SZUKANE:

$$W_{pr}=?$$

1. Obliczamy **saldo migracji** (S_m):

$$S_m = I - E = 17\ 000 - 11\ 000 = +6\ 000 \text{ (osób)}$$

2. Obliczamy **przyrost naturalny** (P_n):

$$P_n = U - Z = 375\ 000 - 410\ 000 = -35\ 000 \text{ (osób)}$$

3. Obliczamy **przyrost rzeczywisty** (P_r):

$$P_r = P_n + S_m = -35\ 000 + 6\ 000 = -29\ 000 \text{ (osób)}$$

4. Obliczamy **współczynnik przyrostu rzeczywistego** (W_{pr}):

$$W_{pr} = \frac{P_r}{L} \times 1000 \text{ (‰)}$$
$$W_{pr} = \frac{-29\ 000}{38\ 283\ 000} \times 1000 = -0,75554 \dots \text{ ‰} \approx -0,8 \text{ ‰}$$

Odp.: Współczynnik przyrostu rzeczywistego w Polsce wynosił w 2019 r. $-0,8 \text{ ‰}$.

Podziały migracji

→ Istnieje **wiele kryteriów podziału migracji**.

→ Najczęściej dzieli się je ze względu na:

- **czas trwania,**
- **zasięg przestrzenny,**
- **przyczyny.**

Imigrant – osoba przyjeżdżająca do danego kraju, np. do Polski

Emigrant – osoba wyjeżdżająca z danego kraju, np. Polacy w Wielkiej Brytanii

Podział migracji ze względu na czas trwania

- Migracje ludności polegają na **zmianie miejsca zamieszkania** i wyróżniamy:
 - migracje **stałe**,
 - wiążą się one z trwałą zmianą miejsca zamieszkania;
 - migracje **czasowe** (zwane **okresowymi**),
 - obejmują zmiany miejsca pobytu związane np. z:
 - pracą,
 - nauką,
 - pielgrzymką religijną,
 - turystyką,
 - rekreacją;
 - dzielą się one na:
 - migracje **wahadłowe** (**codzienne**),
 - obejmujące cykliczne (np. codzienne) przemieszczanie się ludzi pomiędzy miejscem zamieszkania a miejscem pracy czy nauki;
 - migracje **sezonowe**,
 - wyznaczają je pory roku,
 - są one najczęściej związane z wyjazdami do pracy w określonym sezonie w celu, np.
 - zbierania truskawek, pomidorów, ogórków.

Podział migracji ze względu na zasięg przestrzenny – migracje zewnętrzne

- **Migracje zewnętrzne** mają miejsce w sytuacji kiedy migranci przemieszczają się pomiędzy państwami.
- Zgodnie z tym możemy wyróżnić:
 - **kraje imigracyjne** – do których mieszkańcy napływają (dużą liczbę stanowią tu często migranci czasowi i nielegalni);
 - **kraje emigracyjne** – z których ludność wyjeżdża do innych państw;
 - **kraje zamknięte** – w których wielkość odpływu i napływu jest zrównoważona (np. Korea Północna i Chiny).

Migracje zewnętrzne

Kraje emigracyjne

- więcej osób z nich wyjeżdża niż do nich przyjeżdża
- zaliczamy do nich głównie państwa słabo i średnio rozwinięte (często występują w nich problemy demograficzne i społeczne oraz polityczne, np. konflikty, wojny domowe)

Europa Wschodnia
i Środkowa
(Ukraina, Rumunia,
Litwa, Łotwa)

Azja
Południowa i
Południowo-
Wschodnia

Afryka (Sudan
Południowy,
Nigeria, Mali)

Ameryka
Południowa
(Wenezuela)

Kraje imigracyjne

- należą do nich kraje do których udają się migranci
- najczęściej są to kraje wysoko rozwinięte gospodarczo
- oferują dużą ilość miejsc pracy (np. w przemyśle zaawansowanej technologii lub w usługach)

Europa Zachodnia
(Niemcy, Francja,
Wielka Brytania,
Norwegia, Szwecja)

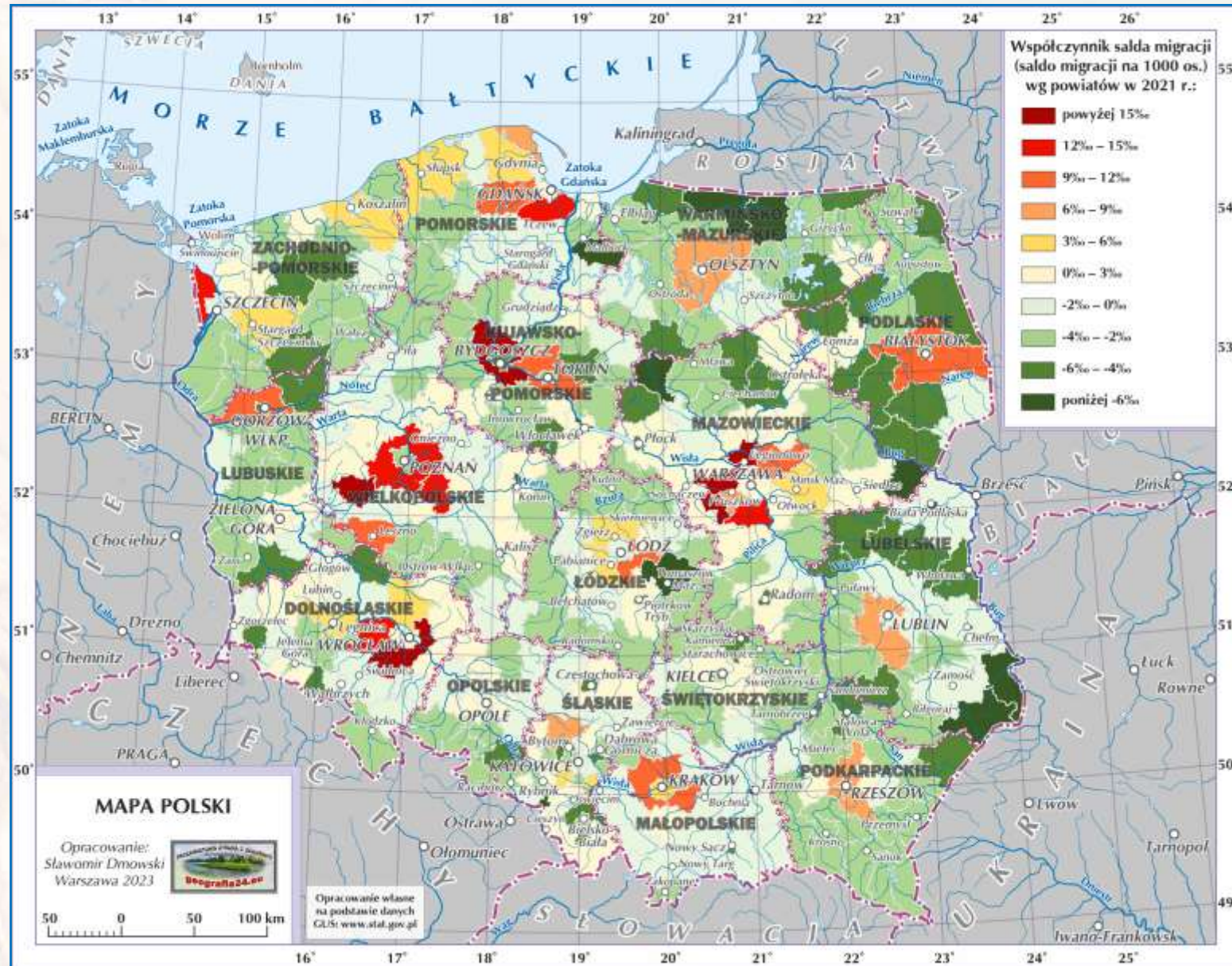
Zatoka
Perska (ZEA,
Katar,
Kuwejt)

Ameryka
Północna
(USA,
Kanada)

Australia i
Nowa
Zelandia

Podział migracji ze względu na zasięg przestrzenny – migracje wewnętrzne

- ➔ **Migracje wewnętrzne** – przemieszczania ludności odbywające się w granicach danego kraju lub regionu;
- ➔ przybierają dwie zasadnicze formy:
 - ➔ wędrowek pomiędzy regionami,
 - ➔ pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi;
- ➔ w ich ramach można wyróżnić migracje typu:
 - ➔ **wieś – miasto**: przeważają na świecie, szczególnie w krajach słabo i średnio rozwiniętych gospodarczo,
 - ➔ **miasto – wieś**: występują przede wszystkim w krajach o wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego,
 - ➔ **miasto – miasto**: najczęściej obejmują przemieszczenia ludności do większych miejscowości (np. z miast powiatowych do miast wojewódzkich),
 - ➔ **wieś – wieś**: obejmują przemieszczenia występujące na stosunkowo niewielkich obszarach (często w granicach tej samej gminy lub powiatu).

Cechy migracji wewnętrznych

- **Najczęściej migrują** osoby stosunkowo **młode** (w wieku od 18 do 40 lat), posiadające **dobre wykształcenie** i **znające języki** (szczególnie angielski).
- Większość osób migruje **w kierunku wielkich ośrodków miejskich i przemysłowych**, najczęściej **na niewielkie odległości**.
- Proces migracji **odbywa się etapami**:
 - najpierw migrują mieszkańcy stref bliższych,
 - później dalszych;
- liczba migrantów maleje ze wzrostem odległości,
 - migranci na duże odległości preferują wielkie ośrodki miejskie i przemysłowe.
- **Mieszkańcy miast migrują rzadziej** niż mieszkańcy wsi (na wsi często występuje przeludnienie oraz brak pracy – wysokie bezrobocie).
- **Kobiety migrują częściej** niż mężczyźni.

Podział migracji ze względu na przyczyny

Przyczyny migracji

Swobodne

wynikające z dobrowolnej decyzji osoby migrującej

Wyprowadzka do nowego i piękniejszego domu w innej miejscowości

Wymuszone

związane z pogorszeniem warunków życia
(ludność zmuszona jest do opuszczenia swoich domów)

Zdjęcia z opuszczonej już Syrii
(ogarniętej wojną domową)

Migracje swobodne

- **Migracje swobodne** – następujące w wyniku dobrowolnej decyzji osoby migrującej:
 - **migracje zarobkowe (ekonomiczne)** – związane ze zmianą lub znalezieniem pracy,
 - **migracje społeczne** – w obrębie których wyróżniamy:
 - **migracje szkolne** – związane z procesem kształcenia (koniecznością dojazdu),
 - **migracje rezydencjalne** – związane ze zmianą miejsca zamieszkania,
 - **migracje matrymonialne** – związane z zawarciem związku małżeńskiego;
 - **migracje ekologiczne** – związane ze zmianą środowiska przyrodniczego,
 - np. wyjazdy na wieś (obszary podmiejskie) lub obszary podmiejskie (na działkę);
 - **migracje zdrowotne** – w celu polepszenia stanu zdrowia (do uzdrowisk i sanatoriów),
 - **migracje turystyczne** – obejmują letnie, zimowe lub urlopowe wyjazdy turystyczne,
 - **migracje religijne** – związane z wyjazdami do miejsc kultu religijnego (pielgrzymki).

Polacy wracający do kraju z lepiej płatnej pracy w Niemczech

Młoda para i ich nowy dom w oddali

Migracje turystyczne

Dlaczego ludzie migrują?

- **Na podjęcie decyzji o migracji** wpływają:
 - **czynniki wypychające** – przyczyniają się one do wyjazdu ludzi w wyniku np.:
 - wysokiego poziomu bezrobocia,
 - braku możliwości zapewnienia żywności sobie i swojej rodzinie,
 - konfliktów o różnym podłożu;
 - **czynniki przyciągające** – związane są z:
 - możliwością znalezienia pracy,
 - poczuciem bezpieczeństwa,
 - wyższym standardem życia.
- Współczesne migracje zagraniczne mają zazwyczaj **podłoże ekonomiczne**.
 - Ich celem jest polepszenie warunków materialnych, głównie poprzez podjęcie lepiej płatnej pracy.
 - Migracje tego typu dotyczą zwłaszcza młodych ludzi, bez względu na ich kwalifikacje.
 - Początkowo migracje ekonomiczne wiązały się z rozwojem przemysłu.
 - Obecnie dużą rolę odgrywa rozwój usług.

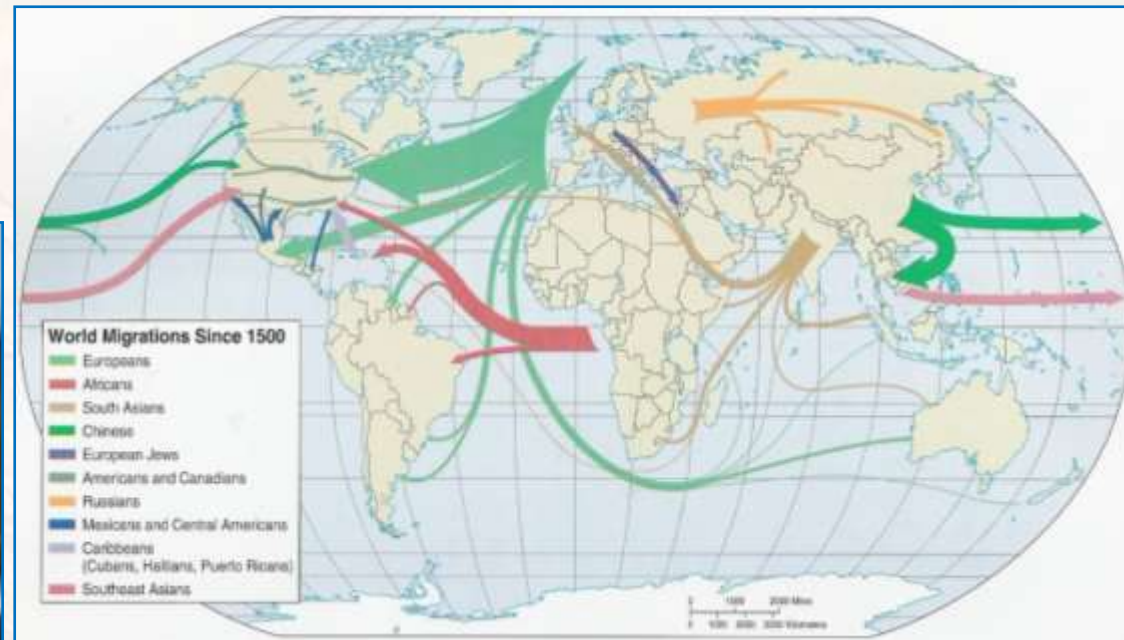
Dlaczego ludzie migrują?

- Rozwój przemysłu i usług w krajach bardzo wysoko rozwiniętych gospodarczo, szczególnie przemysłu hi-tech. prowadzi do postawiania zjawiska określanego mianem **tzw. “drenażu mózgów”** – wyjazdu osób wysokowartościowych dla państwa: wysoko wykwalifikowanych i o dużym potencjale wiedzy i umiejętności do państw oferujących za pracę wysokie stawki oraz zabezpieczenie socjalne.
- Pracują oni i realizują się zawodowo w dobrze wyposażonych ośrodkach naukowo badawczych.
 - W ten sposób kraje te nie muszą kształcić przez wiele lat specjalistów (w ten sposób nie musiały przez kilkanaście lat w nich nic inwestować) i mogą oni sobie wybrać (“wyłowić”) najbardziej zdolnych – szczególnie takich których brakuje na lokalnym rynku pracy, np. inżynierów, lekarzy i informatyków.

Kierunki i konsekwencje migracji

- **Migracje w historii ludzkości** są czymś normalnym i typowym.
- Odbływały się wielokrotnie, z różnym natężeniem i miały **różny zasięg przestrzenny**.

Kierunki i konsekwencje migracji: Europa – Nowy Świat

→ Największym ruchem była **emigracja z Europy do Nowego Świata**.

→ Okres trwania:

→ wiek XIX i początek XX w.

→ Przyczyny:

→ **migracje ekonomiczne**,

→ przejście wielu państw od fazy społeczeństw rolniczych do uprzemysłowionych.

→ Skutki:

→ zwiększenie produkcji żywności, poprawa warunków bytowych przyczyniły się do szybkiego przyrostu demograficznego, a ten po pewnym czasie spowodował przeludnienie i brak pracy.

→ Wielkość:

→ w XIX w. objęła 40% całego przyrostu naturalnego w Europie,

→ w ciągu **stulecia Wielkiej Emigracji** (w latach 1820-1920) Europę opuściło 55 mln osób.

Kierunki i konsekwencje migracji: **Afryka – Nowy Świat**

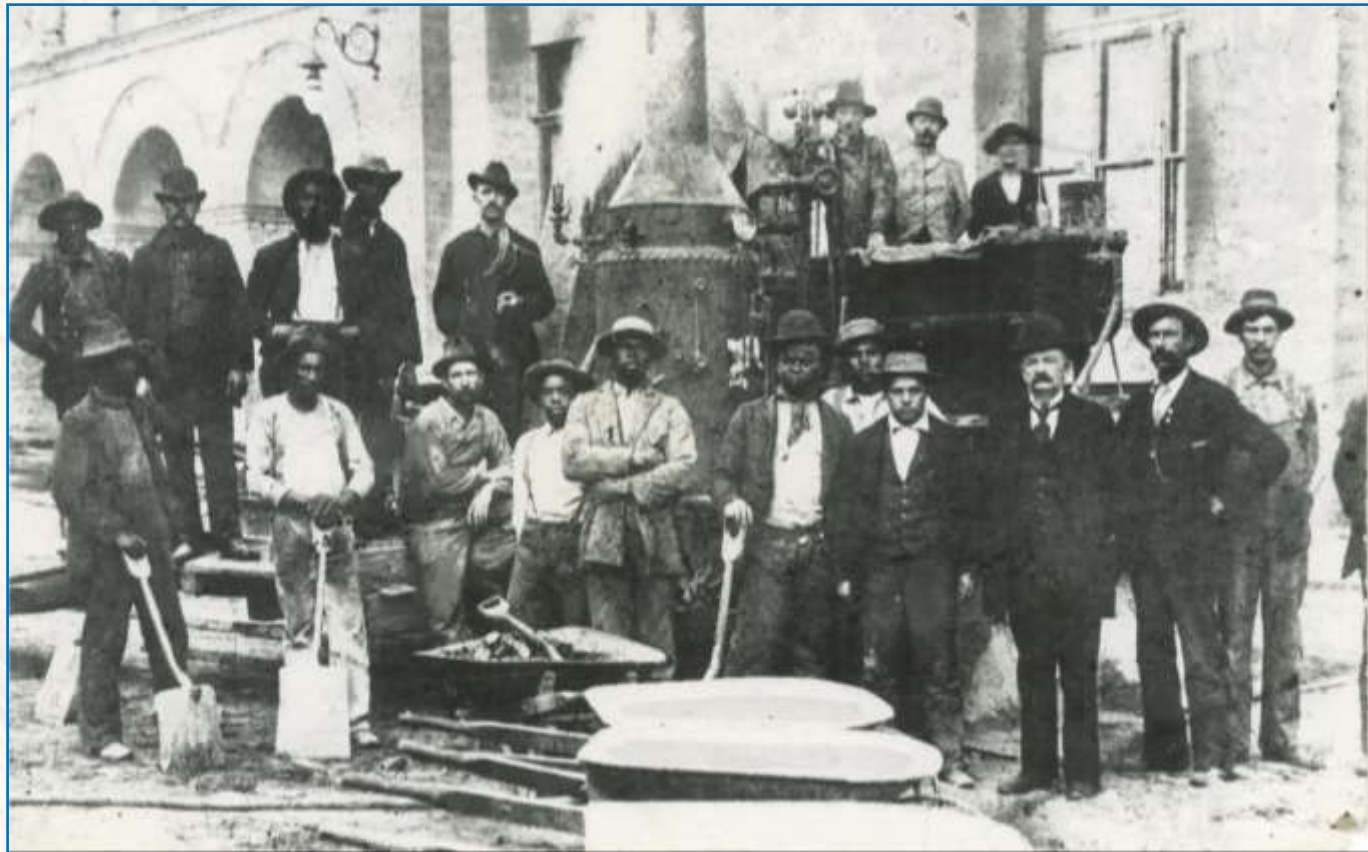
→ Migracje z Afryki do Nowego Świata.

→ Przyczyna:

→ **handel niewolnikami.**

→ Skutek:

→ Afryka straciła ok. 20 mln osób (ze względu na fatalną organizację większość imigrantów w ogóle nie dotarła do Ameryki – do 30% umarła w drodze).

Kierunki i konsekwencje migracji: Azja – Nowy Świat

→ **Migracje z Azji do krajów Nowego Świata.**

→ Obejmowały one początkowo głównie **migracje zarobkowe o charakterze kontraktowym**:

→ jako forma pośrednia między migracjami ekonomicznymi a handlem niewolnikami,

→ a w XX w. masowy ruch migracyjny o **charakterze ekonomicznym**.

Skutki migracji – paneuropeizm kulturowy

- Wielkie migracje z Europy i Azji “za chlebem” i niewolnicze z Afryki, ukształtowały współczesny, **wielokulturowy i wieloetniczny skład ludnościowy Nowego Świata**.
- Ekspansja migracyjna i **kolonialna** narodów europejskich pozwoliła opanować obydwie Ameryki, Australię, podporządkować Afrykę oraz **narzucić im swój język, religię, systemy polityczne, styl życia, normy i obyczaje**.
- Efektem wielkich wędrówek XIX i XX w. stał się **paneuropeizm kulturowy** zjawisko dominacji kultury europejskiej.

Migracje do Europy po II wojnie światowej

→ W drugiej połowie XX w. największym obszarem imigracyjnym stała się Europa.

→ Zadecydowały o tym:

- zanik imperiów w wyniku dekolonizacji, któremu towarzyszyła reemigracja i napływ obywateli byłych kolonii,
- koniunktura gospodarcza i związana z nią duża podaż miejsc pracy,
- zapotrzebowanie na tanią siłę roboczą spowodowane sytuacją demograficzną,
- straty poniesione w czasie II wojny światowej,
- mały przyrost naturalny w Europie,
- proces starzenia się ludności europejskiej.

Przyczyny obecnych migracji

- Podobnie jak w okresie “wielkiej migracji”, również **obecnie najważniejszym motywem dobrowolnych migracji jest czynnik ekonomiczny**.
- Decyduje on także o kierunkach migracji, gdyż jest związany z różnicami w poziomie rozwoju gospodarczego **między krajami bogatymi i biednymi**.
- O ile jednak migracje w przeszłości wiązały się z osiedleniem w kraju imigracyjnym na stałe, to współczesne migracje zarobkowe z założenia mają **charakter czasowy**.
- Znaczna część emigrantów pozostaje jednak za granicą, pomimo że w chwili wyjazdu deklaruje zamiar powrotu.

Obecne migracje

- Współcześnie migracje ludności na świecie wynikają **głównie z przyczyn ekonomicznych**.
 - Pogłębiające się dysproporcje rozwojowe pomiędzy krajami bogatymi i krajami słabo rozwiniętymi wpływają silnie na skłonności do migracji ludności tych ostatnich.
 - Skala migracji z regionów mniej rozwiniętych nie jest dokładnie znana:
 - w wielu z nich nie prowadzi się na bieżąco statystyki ruchu ludności,
 - okresowe jej spisy są przeprowadzane rzadko i nie mają charakteru powszechnego.
 - Również w krajach rozwiniętych liczba imigrantów jest określana w przybliżeniu,
 - znaczna część ich przyjazdów ma charakter nielegalny lub są często samowolnie przedłużane.

Współczynnik salda migracji w Europie

- W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat w Europie występuje stały przepływ ludności z krajów słabiej rozwiniętych (Europa Wschodnia i Środkowa) do bogatszych krajów Europy Zachodniej (Niemiec i Wielkiej Brytanii).
- Migranci w krajach Europy Zachodniej nie mają dużych problemów ze znalezieniem pracy (czynnik ekonomiczny).
- Zapewniają one także stosunkowo dobre warunki socjalne.

Migranci w Europie zachodniej na przykładzie Niemiec

- Niemcy są obecnie krajem o bardzo wysokim odsetku migrantów, głównie pochodzenia tureckiego.
- Obecnie w tym kraju przebywa kilka milionów Turków.
- Umożliwiono im przyjazd do pracy – napływali oni do Niemiec (do RFN) w latach 1961 – 1973.
- Niemcy szybko się rozwijały i potrzebowały licznych pracowników do pracy (napływający Włosi, Hiszpanie i Grecy nie wystarczali; mur berliński uniemożliwiał napływ ludności z NRD).
- Turcja przeżywała problemy gospodarcze, skutkujące bardzo wysokim bezrobociem (dodatkowo był to ważny sojusznik USA, któremu “należało pomóc”).
- Ludność Turecka co dwa lata, wg pierwotnego planu, miała być wymieniana (szybko tego zaprzestano).
- Niemcy tym samym traktowali Turków jako pracowników na “chwilę” – nie wykazując inicjatywy do ich integracji ze społeczeństwem (od samego początku tworzyli oni społeczność dość izolowaną, potrzebną jedynie do pracy).
- To ma dziś bardzo złe konsekwencje (słabe wykształcenie, przyzwyczajenie do pomocy państwa, narastające napięcia społeczne).

Turcy przyjeżdżający do pracy w Niemczech

Większość Turków mieszkających w Niemczech nie posiada nawet niemieckiego obywatelstwa

Główne kierunki współczesnych migracji na świecie (kraje imigracyjne)

- Wśród obecnych migracji zagranicznych można wyróżnić następujące kierunki (**kraje imigracyjne**):
 - **do krajów Unii Europejskiej i Wielkiej Brytanii** – wg danych ONZ przebywa tu około 65 mln obcokrajowców,
 - większość stanowią migranci spoza UE – obywatele z krajów b. ZSRR, Azji Południowo-Wschodniej, Azji Mniejszej (m.in. Turcy) i Afryki,
 - ze względu na brak kontroli granicznych i wewnętrzne przepisy państw członkowskich, umożliwiające podejmowanie pracy przez pracowników z innych państw UE, obserwujemy także **duży przepływ wewnętrzny** (np. Polacy w niektórych krajach stanowią nawet powyżej 75% wszystkich migrantów),
 - od 2013 r. okresowo wzmagają się **migracje polityczne ze wschodniej Ukrainy do Polski** i innych krajów Europy Zachodniej (największą grupę stanowią jednak **migranci ekonomiczni**),
 - największe nasilenie miało miejsce w 2022 roku – tuż po **agresji zbrojnej Rosji na Ukrainę** (do Polski i innych krajów Europy dotarła znaczna ilość **uchodźców** – liczonych w milionach),
 - od 2015 r. dużą grupę migrantów stanowi ludność pochodząca z krajów ogarniętych **konfliktami wewnętrznymi** (ogarniętych wojną domową): **uchodźcy z Syrii, Erytrei i Afganistanu** oraz z krajów, w których nie ma obecnie wojny, **migranci ekonomiczni np. z Kosowa, Albanii i Serbii**,
 - ludność przez Turcję, Grecję i kraje b. Jugosławii, Węgry lub przez Włochy próbuje się dostać głównie do Niemiec, Wielkiej Brytanii i krajów Skandynawii (Szwecji),
 - w latach 2016 – 2020 fala migrantów docierających do Europy zmniejszyła się,
 - od 2021 r. obserwujemy znów wzrost, m.in. za sprawą **Białorusi i Rosji** wykorzystujących migrantów dla osiągnięcia własnych celów politycznych (przedostają się oni do Polski i Litwy);
 - **do Stanów Zjednoczonych i Kanady** – przede wszystkim obywatele krajów Ameryki Południowej i Środkowej (np. Meksykanie, Kubańczycy i Peruwianczycy; **migracje ekonomiczne**).

Pozostałe kierunki współczesnych migracji na świecie (kraje imigracyjne)

- Wśród pozostałych kierunków współczesnych migracji zagranicznych na uwagę zasługują następujące:
 - do **Argentyny** – z in. krajów Ameryki Południowej;
 - do **RPA i Wybrzeża Kości Słoniowej** – praca w przemyśle i na plantacjach (migracje ekonomiczne z krajów Afryki);
 - do **Etiopii** – głównie z Sudanu Południowego, Somalii (migracje polityczne, religijne lub etniczne);
 - do **Izraela** – migracje religijne i polityczne z krajów Europy Środkowej i Wschodniej;
 - do **Australii i Nowej Zelandii** – głównie z UE i krajów Azji Południowo-Wschodniej;
 - do **Korei Południowej i Japonii** – zwykle z in. krajów Azji Południowo-Wschodniej.

Skilled Australian Immigration

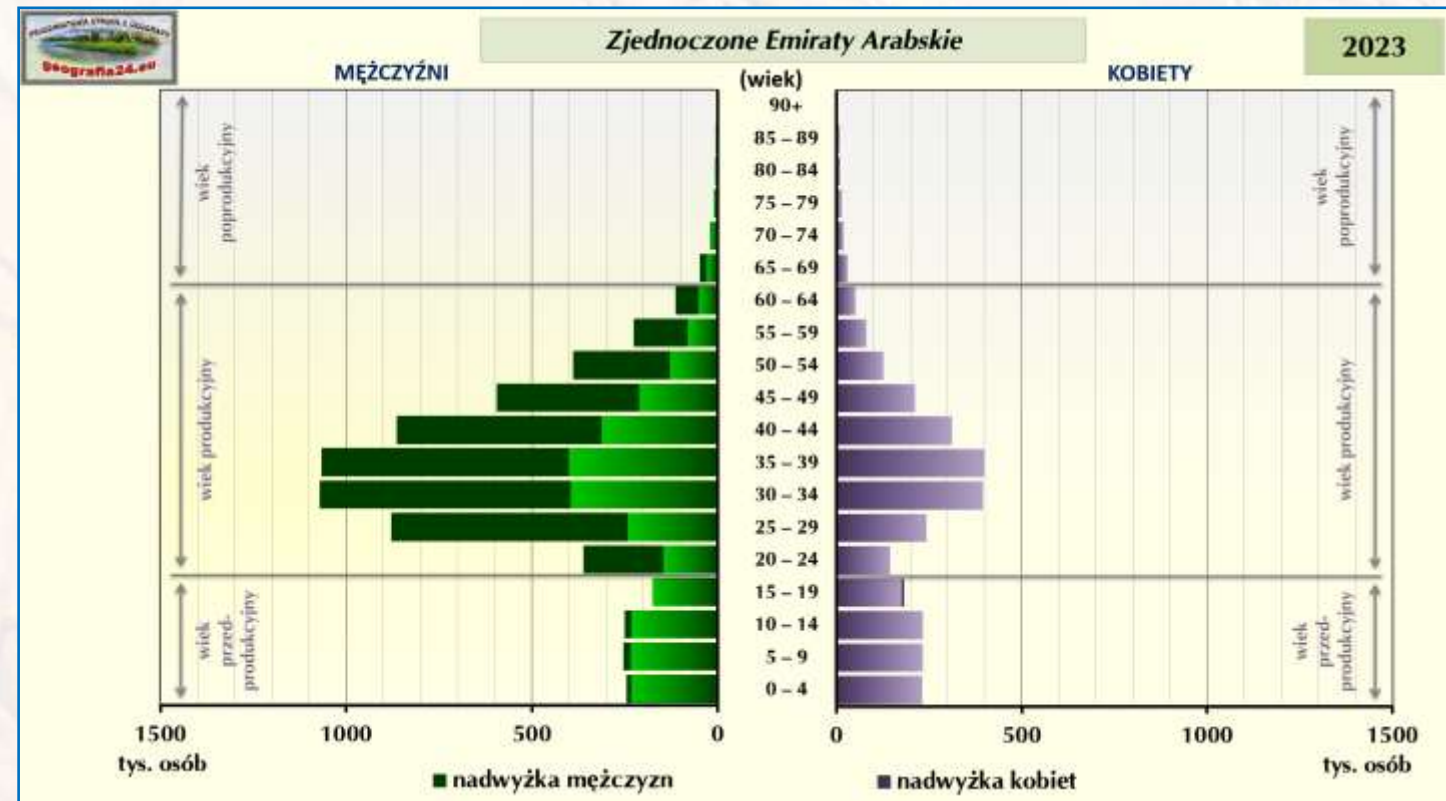

Welcome to Australia

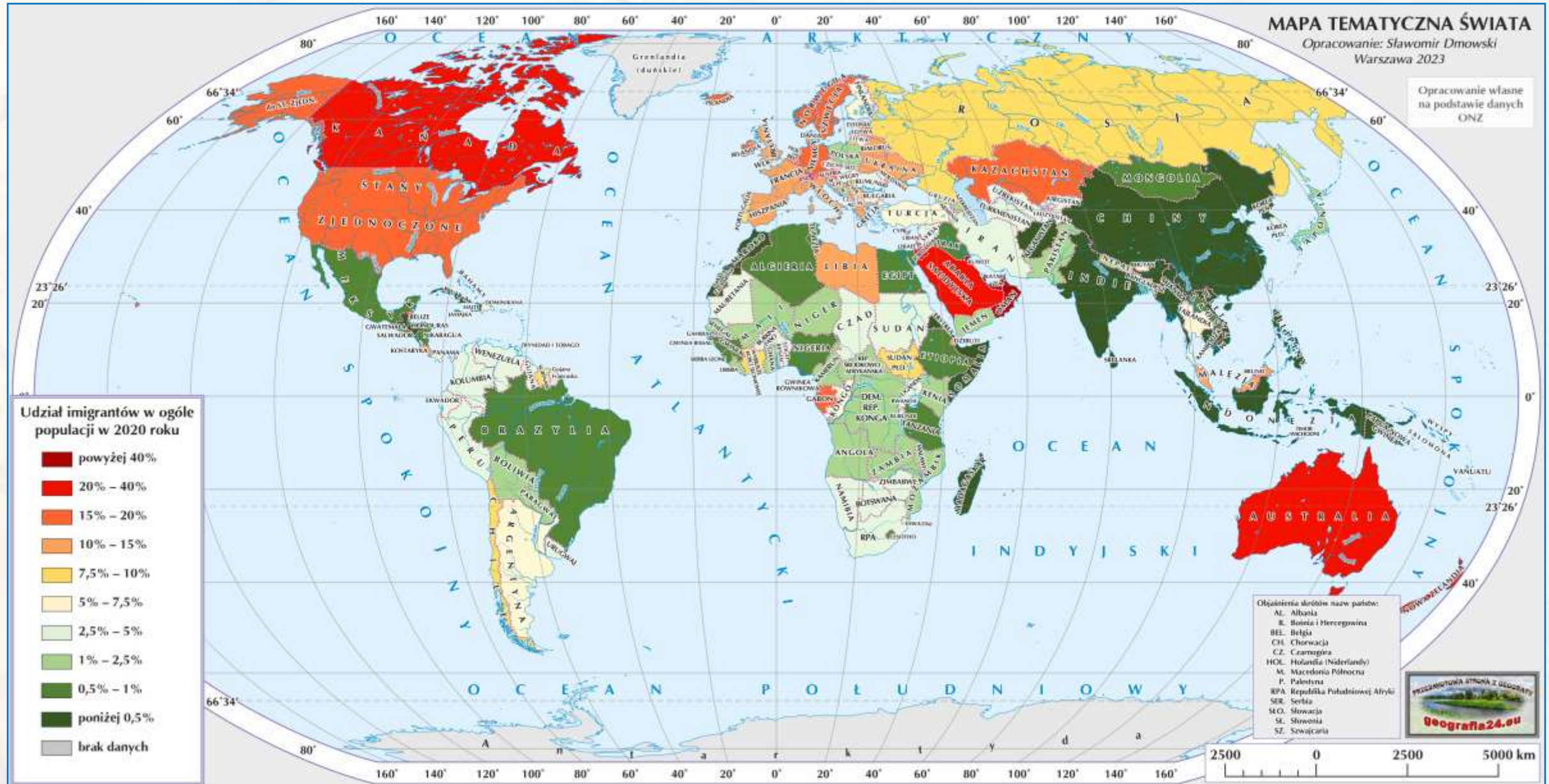
Pozostałe kierunki współczesnych migracji na świecie (kraje imigracyjne)

- Znaczna liczba osób przybywa także w celach ekonomicznych **do krajów naftowych z rejonu Zatoki Perskiej** (tj. **Zjednoczone Emiraty Arabskie, Katar, Bahrajn, Kuwejt i Arabia Saudyjska**) – zapewniających pracę w **przemyśle wydobywczym lub budownictwie** (panuje w nich niskie bezrobocie) dla męskiej ludności muzułmańskiej (**migracje ekonomiczne**),
 - migranci w tych krajach często stanowią ponad 50% ogólnej liczby ludności (ponieważ w większości przybywają mężczyźni współczynnik feminizacji jest znacznie poniżej 100).

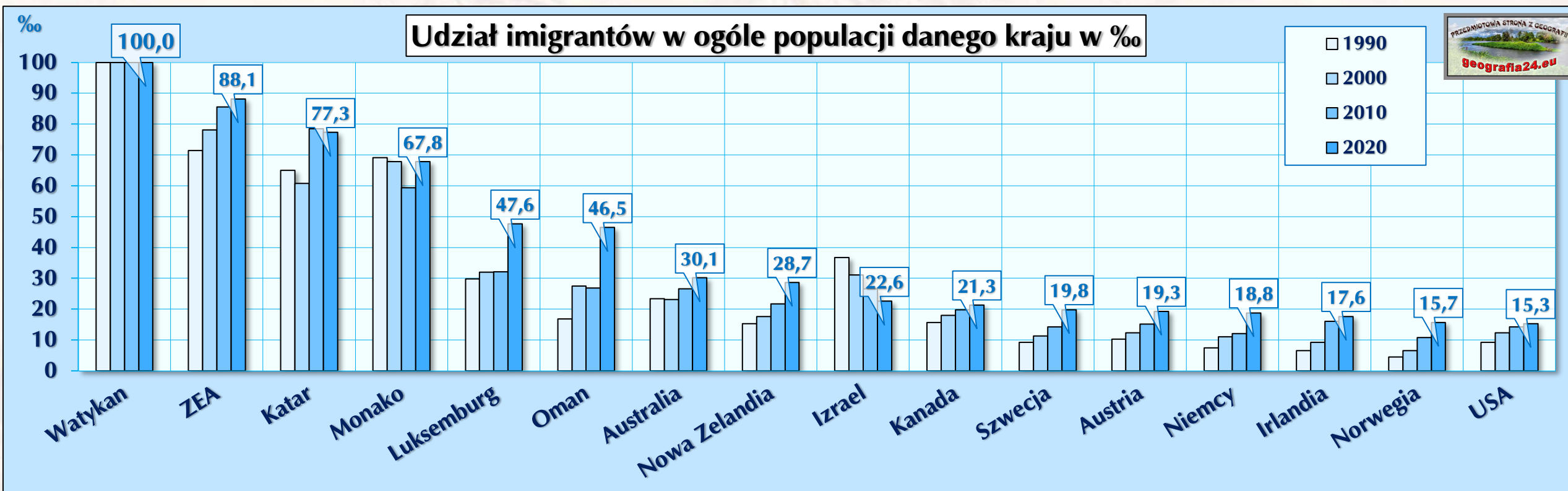
Udział imigrantów w ogólnej populacji

→ Migracje międzynarodowe przyczyniają się do **różnego udziału imigrantów w ogólnej populacji**.

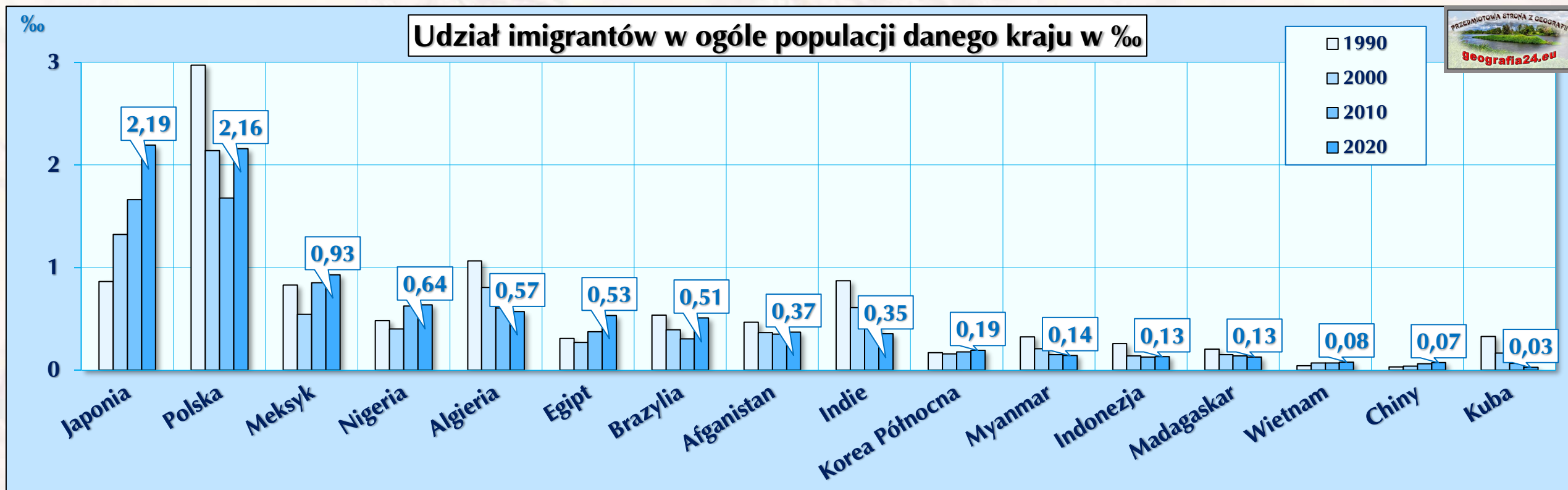
Udział imigrantów w ogólnej populacji

- **Najwyższy udział imigrantów w ogólnej populacji** występuje m.in. w krajach:
- wysoko rozwiniętych o **niewielkiej gęstości zaludnienia**, np. Australia, Kanada, Szwecja, Nowa Zelandia;
 - **innych demokratycznych, zamożnych o perspektywie na dostatnie życie**, np. USA, Niemcy, Norwegia;
 - **zasobnych w surowce mineralne lub odznaczających się dużym zapotrzebowaniem rynku pracy na pracowników**, np.: kraje naftowe Zatoki Perskiej (np. ZEA, Katar, Kuwejt, Arabia Saudyjska – wydobywanie ropy naftowej i praca w budownictwie oraz ostatnio coraz częściej także w turystyce), kraje UE (szczególnie ze względu na starzenie się społeczeństw i zapotrzebowanie gospodarki na tanią siłę roboczą), Australia, Nowa Zelandia, Kanada i Kazachstan;
 - **Watykan – ze względów religijnych** (obywatelstwo nadawane jest głównie pracującym duchownym; brak szpitali).

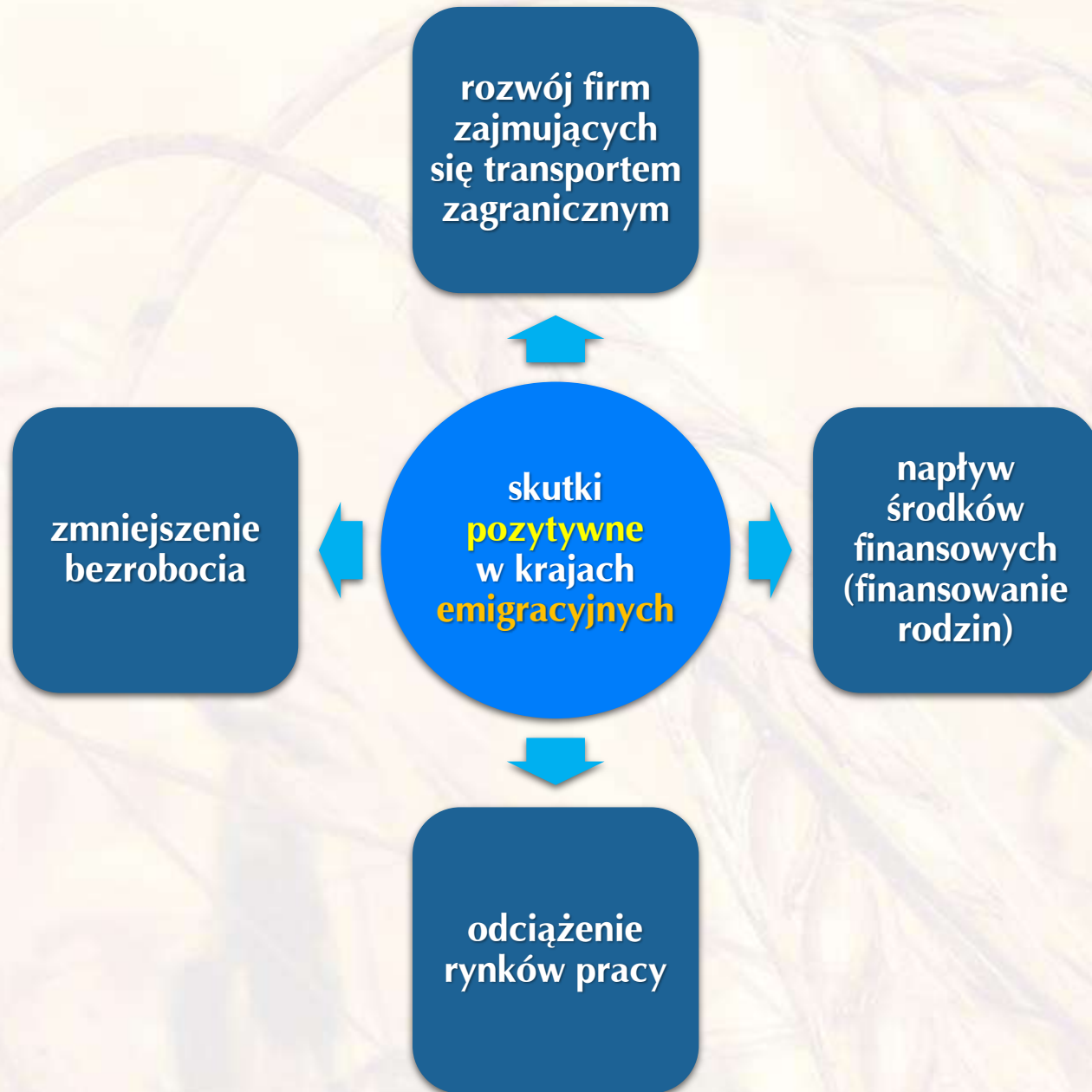

Udział imigrantów w ogólnej populacji

- **Najniższy udział** występuje w krajach odznaczających się:
 - słabymi warunkami naturalnymi, niewielką ilością surowców naturalnych oraz słabym rozwojem społeczno-gospodarczym, np. państwa Afryki (Algieria, Egipt) i inne biedniejsze społeczeństwa (np. Meksyk)
 - małą otwartością na inne społeczeństwa, np.:
 - państwa wyznaniowe lub o bardzo dużym udziale jednej religii, w której dużą rolę pełni tradycja (szczególnie kraje muzułmańskie z Afryki Północnej i Azji Południowej oraz Indie, w których jest wyraźna przewaga hinduizmu),
 - niektóre kraje Azji - względy kulturowe (np. Japonia, Korea Południowa, Korea Północna);
 - kraje rozwinięte o dużym znaczeniu historii (np. II wojna światowa) i tradycji narodowej (Polska, Węgry i Kuba).

Pozytywne konsekwencje migracji ludności w państwach emigracyjnych

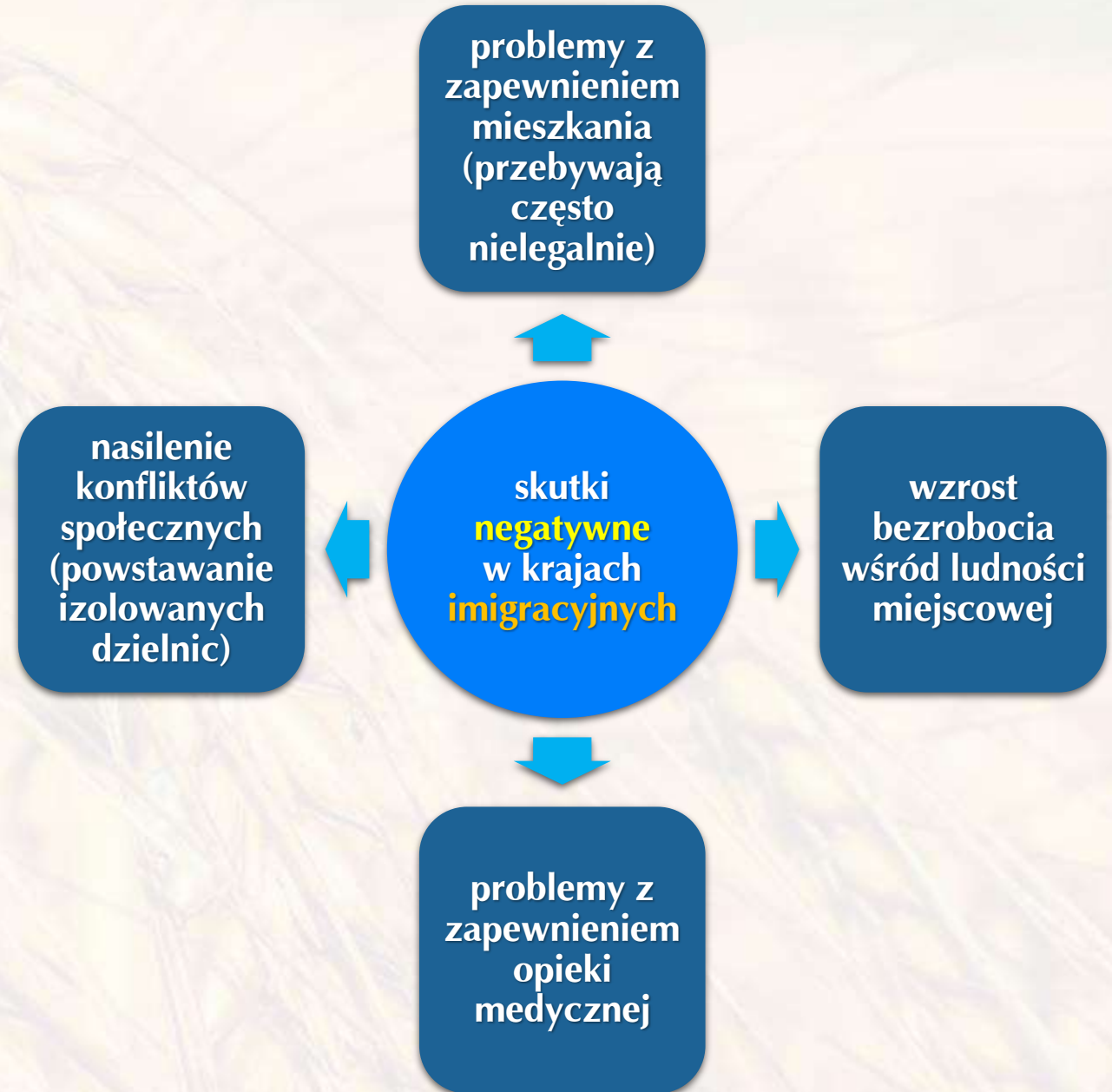
Negatywne konsekwencje migracji ludności w państwach emigracyjnych

Pozytywne konsekwencje migracji ludności w państwach imigracyjnych

Negatywne konsekwencje migracji ludności w państwach imigracyjnych

Migracje Polaków

- **Ludność Polski w ostatnich wiekach uczestniczyła w kilku masowych ruchach migracyjnych spowodowanych w większości względami politycznymi i ekonomicznymi:**
 - exodus inteligencji polskiej, patriotów, żołnierzy po utracie niepodległości w 1795 r., po klęskach powstań narodowych (1830 r., 1848 r., 1863 r.) oraz w wyniku **represji zaborców**;
 - emigracja **“za chlebem”** na przełomie XIX i XX w. do Ameryki (USA, Argentyna, Brazylia, Kanada) oraz do Niemiec i Francji;
 - przemieszczenia związane z **I wojną światową** oraz odzyskaniem niepodległości w 1918 r.;
 - migracje wywołane **II wojną światową** i polityką eksterminacyjną okupantów;
 - przemieszczenia Polaków po 1945 r. związane z wyznaczeniem przez koalicję antyhitlerowską nowych granic państwa polskiego (migracje objęły ok. 15 mln osób);
 - emigracja i imigracja **pierwszych lat powojennych** osób wracających do kraju lub opuszczających granice Polski (ok. 8 mln osób);
 - emigracja **w latach 70. i 80.** najpierw jako efekt trudnej **sytuacji gospodarczej** i złych warunków życia, a następnie w wyniku wprowadzenia **stanu wojennego**;
 - **emigracja zarobkowa (ekonomiczna)** od wstąpienia Polski do UE i otwarcia granic w maju 2004 r., na początku głównie do Wielkiej Brytanii i Irlandii, zaś ostatnio także do Niemiec.

Rodzaje migracji Polaków

- W analizie **ruchów migracyjnych Polaków** wyróżnimy **dwa rodzaje migracji**:
 - **wewnętrzne**, czyli takie, które dokonują się w granicach państwa;
 - **zewnętrzne (zagraniczne)**, w ramach których następuje przekroczenie granicy państwowej.

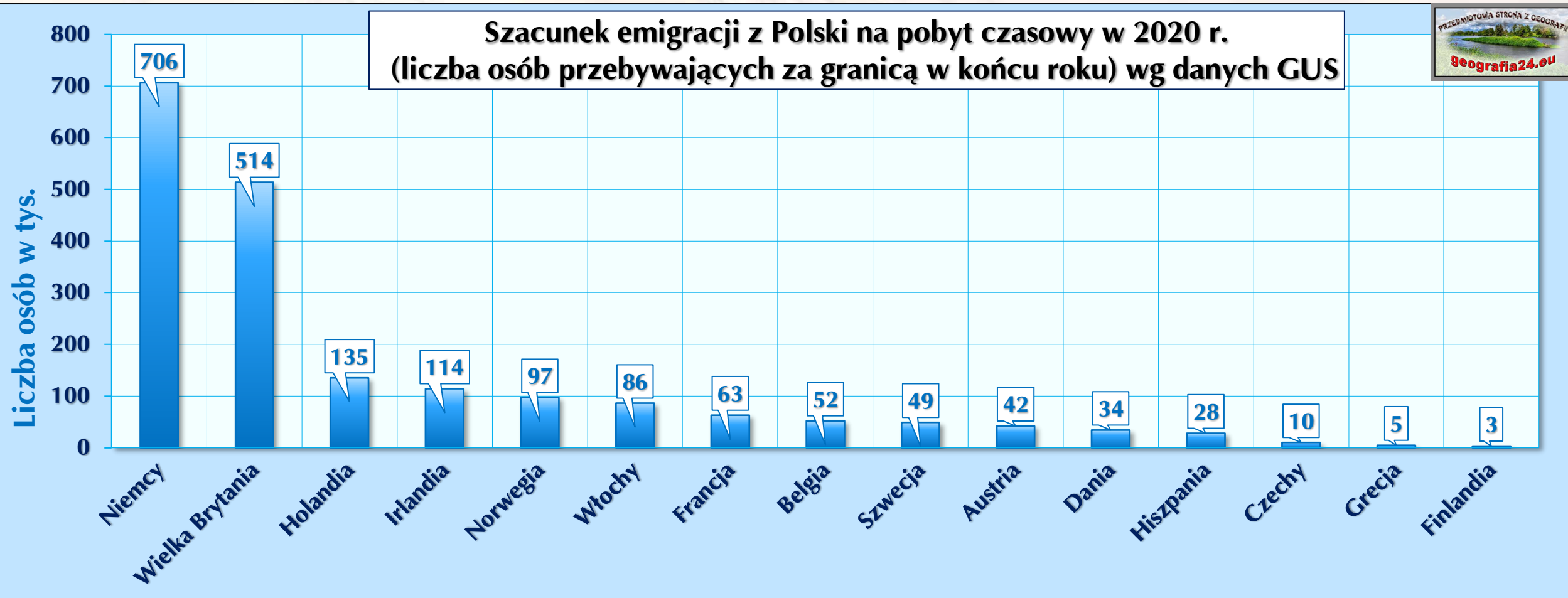
Cechy migracji wewnętrznych

- **Cały okres powojenny do końca XX wieku w Polsce** cechuje duże natężenie migracji **ze wsi do miast**.
 - Były one powodowane złymi warunkami egzystencji oraz brakiem perspektyw życiowych na wsi przy nasileniu się procesów urbanizacyjnych oraz złej polityce rolnej państwa.
- **Obecnie migracje wewnętrzne w Polsce** (podobnie na świecie w krajach wysoko rozwiniętych) charakteryzują następujące cechy:
 - większość migrantów stanowią zwykle **kobiety** (50-55%);
 - większość migrantów stanowi **ludność w wieku produkcyjnym** (ok. 65-75%);
 - zdecydowana większość migrantów przemieszczała się w ramach swojego województwa (tylko co czwarty zmienił województwo zamieszkania);
 - **od 2000 roku najważniejszym kierunkiem migracyjnym stały się wsie** (do roku 2000 przeważały migracje do miast),
 - saldo migracji w miastach w ciągu ostatnich niemal 25 lat było ujemne – współczynnik salda migracji w 2021 r. wyniósł -2,1‰;
 - wskutek migracji w 2021 roku (podobnie jak w latach poprzednich) zmalała liczba ludności miast,
 - ludność z miast (dotyczy to krajów wysoko rozwiniętych) przenosi się na pobliskie tereny podmiejskie – w ten sposób powstają **suburbie**.

Migracje zewnętrzne – na pobyt czasowy (trwające powyżej 3 miesięcy)

- Według szacunków corocznie znaczna ilość ludzi opuszcza Polskę (część oczywiście po czasie wraca).
- W 2020 r. liczba Polaków przebywających czasowo za granicą osiągnęła wartość szacowaną na 2,2 mln osób (w 2004 r. – 1,0 mln, w 2010 r. – 2,0 mln osób, w 2015 r. – 2,4 mln).
- Liczba ta była nieco niższa od zanotowanej w 2019 roku (tj. o 176 tys. mniej).
- Najwięcej Polaków przebywało w krajach UE (ponad 1,3 mln) oraz Wielkiej Brytanii (ponad 0,5 mln).

Główne powody migracji Polaków

- Zdecydowana większość emigrantów z Polski, przebywa za granicą w związku z pracą (**emigracje ekonomiczne**; jest to stały od 2004 roku główny powód migracji Polaków), chociaż wraz z upływem czasu zwiększa się także odsetek osób – członków rodzin polskich emigrantów, pozostających na ich utrzymaniu (małżonkowie, dzieci).
- Według szacunków około 80% czasowych emigrantów z Polski przebywa za granicą co najmniej 12 miesięcy.
- Migranci ci są zaklasyfikowani do **emigrantów długookresowych** i – razem z osobami, które wyemigrowały na stałe – powinny być uwzględnione w stanach ludności poszczególnych krajów (są **rezydentami krajów przyjmujących**).
- Po uwzględnieniu tego faktu liczba ludności naszego kraju wynosiła w 2023 r. (bez uwzględnienia migrantów ekonomicznych i uchodźców z Ukrainy) jedynie około 35,5 mln osób.

Imigracje do Polski po 1989 roku

- Dodatkowo **od początku lat 90. XX wieku Polska stała się ważnym krajem tranzytowym** (przystankiem do Europy Zachodniej), szczególnie dla migrantów pochodzących z Azji i innych biedniejszych regionów świata.
- Po wstąpieniu do Unii Europejskiej nasz kraj powoli stawał się bardzo atrakcyjny (w wyniku szybkiego wzrostu poziomu życia mieszkańców Europy Zachodniej) **dla wielu ludzi pochodzących z krajów biedniejszych**:
 - Azji Południowo-Wschodniej (Wietnamu, Filipin i Malezji) i Azji Południowej (Indii, Pakistanu, Bangladeszu),
 - b. ZSRR (Ukrainy, Białorusi, Rosji, Kazachstanu i Armenii),
 - Afryki.
- Szacuje się, że w Polsce przebywa obecnie kilkaset tysięcy nielegalnych imigrantów.
 - Trudnią się oni zazwyczaj przy słabo opłacanych pracach, których Polacy często po prostu nie chcą wykonywać,
 - np. prace budowlane i porządkowe.
- Do Polski w celu pracy, przyjeżdżają także coraz częściej obcokrajowcy z bogatych państw Europy Zachodniej.
 - Zwykle zajmują oni wysokie stanowiska w korporacjach międzynarodowych.

Kryzys migracyjny na granicy Białorusi z Polską (oraz innymi krajami Unii Europejskiej)

- **Kryzys migracyjny na granicy Białorusi z Polską (oraz Litwą i Łotwą)** trwa od lata 2021 roku.
- Prezydent Białorusi Aleksandr Łukaszenka zorganizował kanały przerzutu nielegalnych migrantów (głównie z Iraku, Afganistanu, Syrii, Somalii).
- Są oni wykorzystywani przez system do walki z Unią Europejską (była to odpowiedź na wprowadzone sankcje).
- Strona Polska odpowiedziała, m.in. okresowym wprowadzeniem **stanu wyjątkowego** w pasie przygranicznym z Białorusią oraz kontrowersyjną polityką, z punktu widzenia praw człowieka, tzw. **push-back** oraz wzniesieniem **muru**.
- Na granicy Polski z Białorusią nastąpił **kryzys humanitarny** (niektórzy migranci próbujący się dostać do “lepszego świata” przypłacali to utratą zdrowia lub nawet życie),
- Działania Polski (Białorusi oczywiście też) przez wielu były oceniane jako niezgodne z prawem międzynarodowym (m.in. Konwencją Genewską – zabraniającą zawracania uchodźców do krajów, w których groziłoby im zagrożenie życia lub wolności).
- Wielu migrantów nie mogło liczyć na pomoc i właściwą pomocą (część wielokrotnie było “wypychanych” do Białorusi, czyli państwa z którego przybyli).

Migracje okresowe ludności z Ukrainy

- Ludność z Ukrainy w sposób masowy zaczęła do Polski migrować od około 2014 r.:
 - w latach 2014-2021, w celach zarobkowych lub edukacyjnych (w ten sposób przybyło około 2 mln osób):
 - słabej kondycji ekonomicznej w Ukrainie (Polska była dla Ukraińców jednym z najbliższych położonym krajów UE),
 - konfliktu na Ukrainie (w 2014 roku nastąpiło zajęcie Krymu i początek niestabilnej sytuacji we wschodniej Ukrainie),
 - coraz większego zapotrzebowania firm polskich na tanią siłę roboczą, głównie w związku ze spadkiem bezrobocia w Polsce (pracownicy z Ukrainy byli w stanie podjąć pracę w budownictwie, handlu i innych działach gospodarki),
 - bliskości kulturowej (w tym łatwości adaptacji w Polsce – nauki języka polskiego);
 - w okresie od lutego 2022 r. nastąpił bardzo duży napływ uchodźców (głównie kobiet i dzieci), w związku z wybuchem wojny w Ukrainie zaatakowanej przez Rosję (od początku wojny do 10 marca 2023 r. granicę polsko-ukraińską przekroczyło 10,3 mln uchodźców z Ukrainy – z liczby tej powróciło około 8,4 mln osób),
 - Polacy zdali egzamin udzielając dla wielu z uchodźców koniecznego w trudnej sytuacji wsparcia.

Migracje zewnętrzne – na pobyt stały

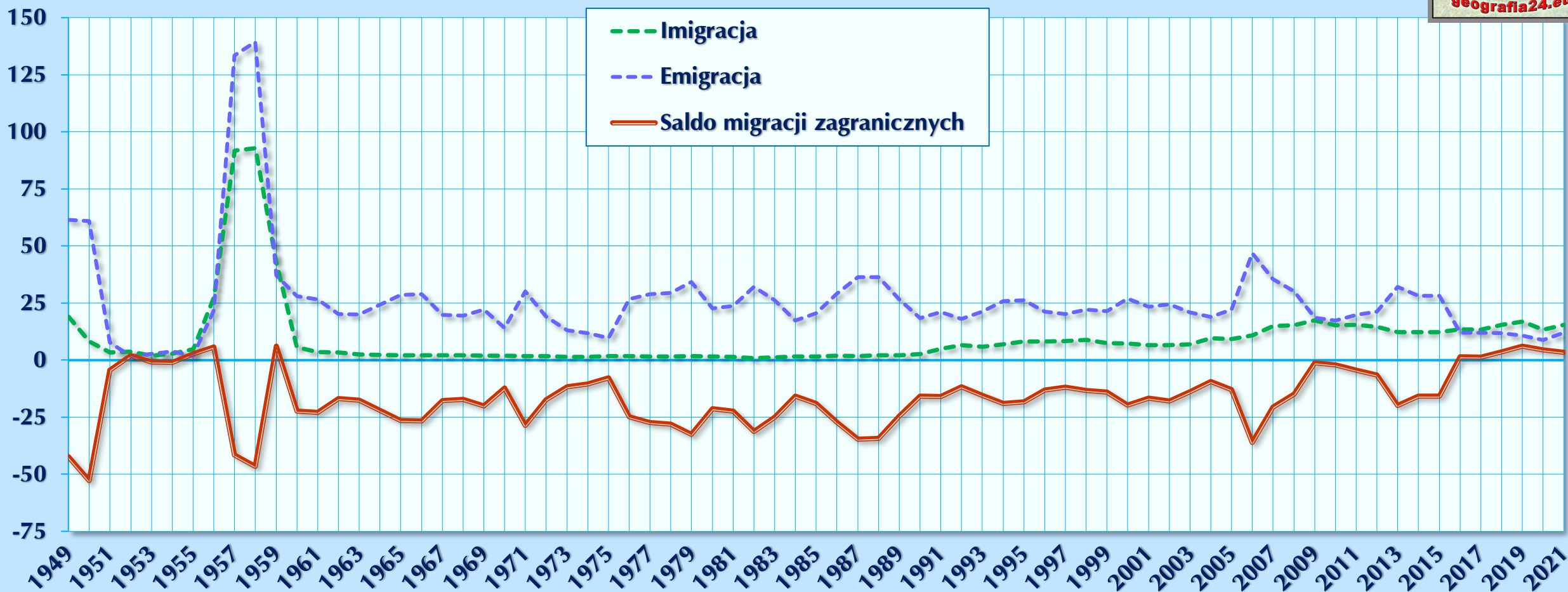
→ Od kilku lat notujemy **dodatnie saldo migracji na pobyt stały** (wcześniej przez wiele lat było ujemne).

→ Jeszcze w 2014 r. wynosiło –15750 osób, zaś w 2018 roku wyniosło już +3612 osób, zaś w 2021 r. +3404 osób.

→ Oznacza to, że więcej ludzi przybywa do Polski niż z niej wyjeżdża.

Liczba osób
w tys.

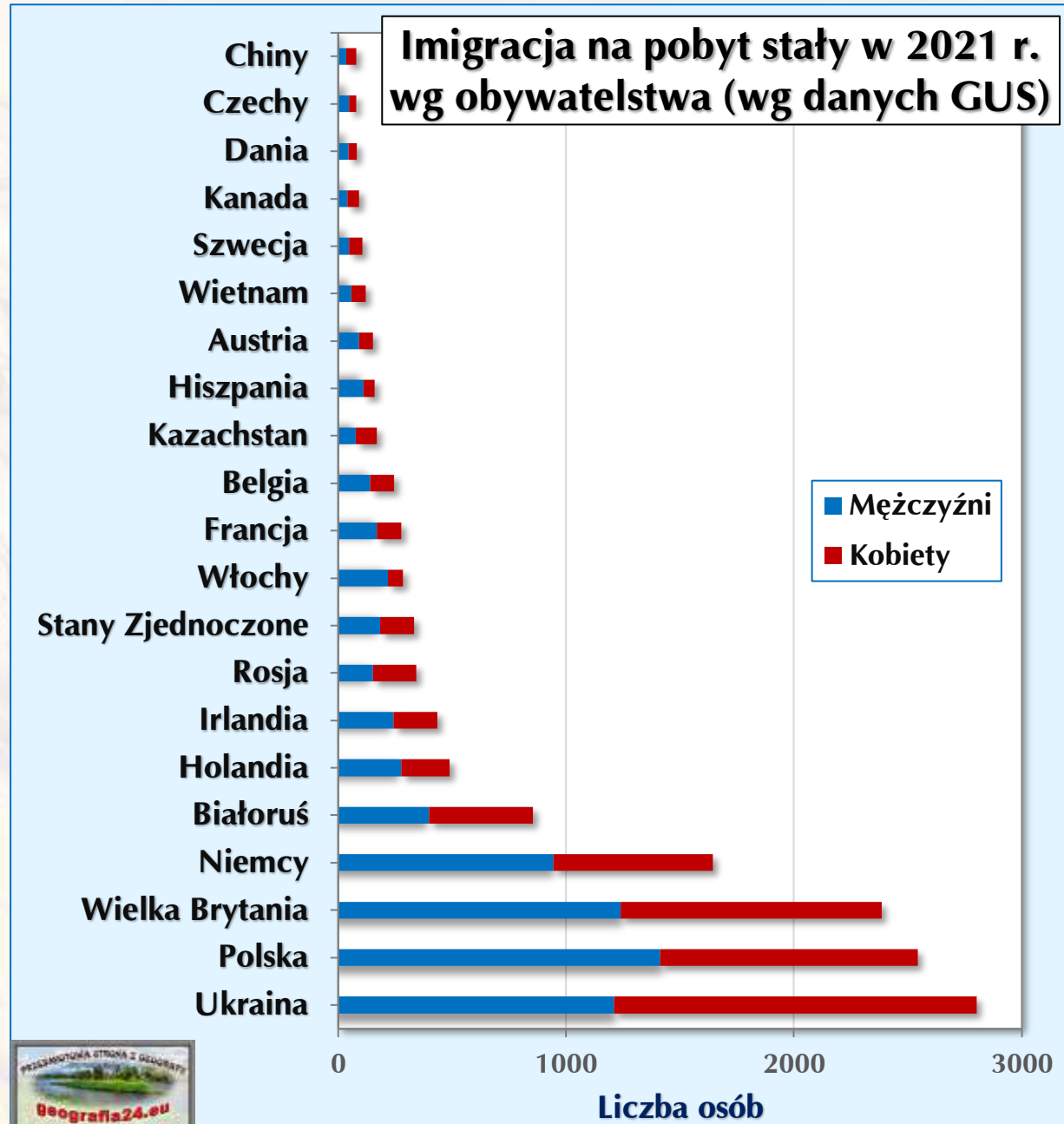
Dane o emigracji i imigracji na pobyt stały dla Polski (wg danych GUS)

Migracje zewnętrzne – imigracje na pobyt stały

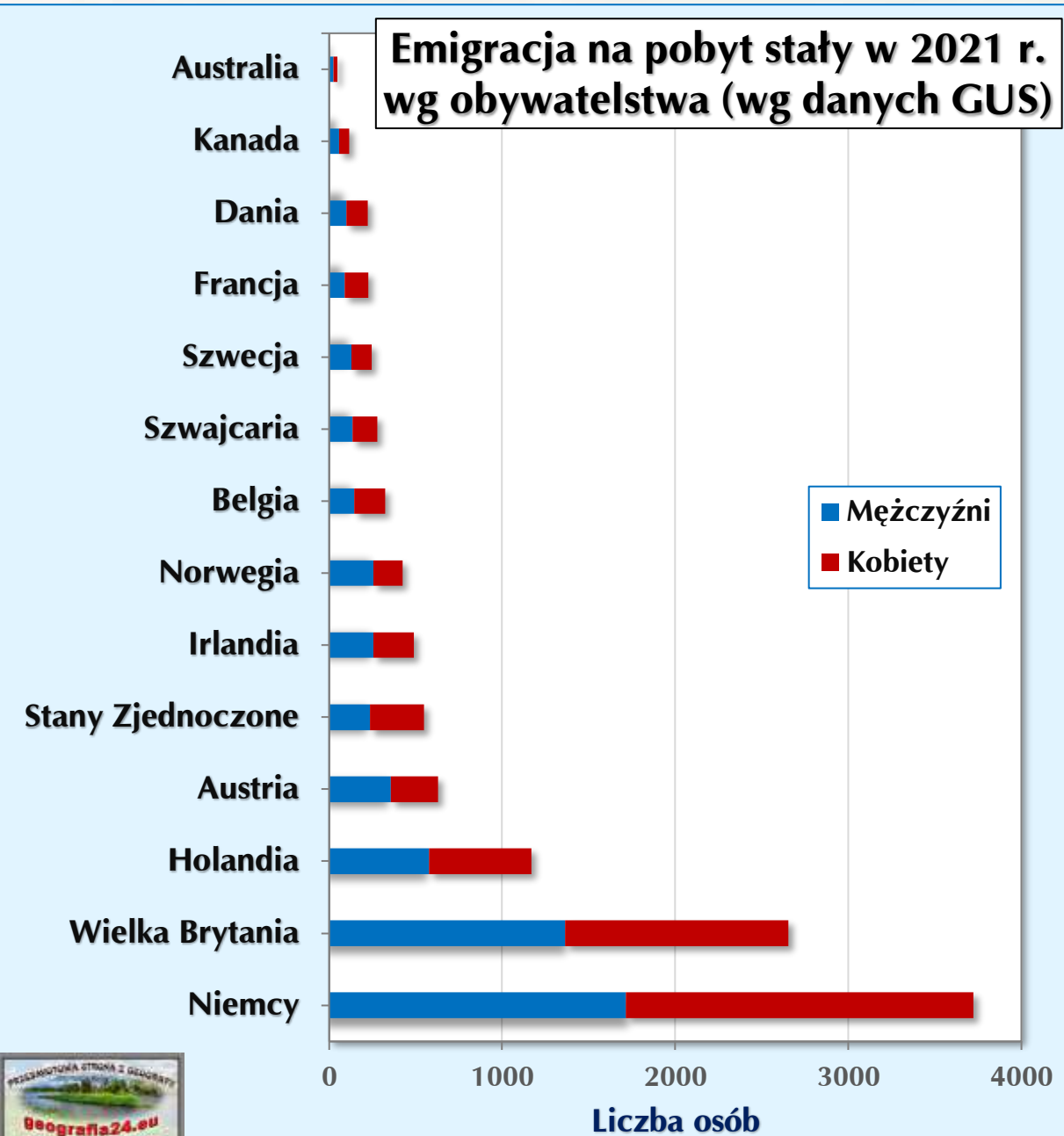
→ Od lat największą grupę imigrantów na pobyt stały stanowią:

- powracający z emigracji Polacy (reemigracja);
- osoby z wysokim wykształceniem (kadra kierownicza) pracujące w dużych korporacjach działających w Polsce, m.in. osoby z krajów Europy Zachodniej (Wielka Brytania, Niemcy, Irlandia i Holandia), USA, a nawet Japonii, Korei Południowej i Chin);
- osoby częściej niewykwalifikowane z Ukrainy, Białorusi (często migracje polityczne), Rosji, Wietnamu i Turcji.

Migracje zewnętrzne – emigracje na pobyt stały

→ W ostatnich latach Polacy emigrowali na pobyt stały głównie do Niemiec, Wielkiej Brytanii, Holandii, Austrii i USA.

Polacy na świecie – skupiska Polonii

→ W związku z długoterminowymi migracjami Polaków, w wielu krajach występują duże skupiska **Polonii** – na świecie przebywa do 20 mln Polaków lub osób polskiego pochodzenia (uwaga: dane często są podawane szacunkowo i się mocno różnią; wg niektórych źródeł liczba ta wynosi około 80 mln):

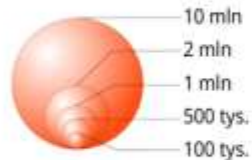
- w Stanach Zjednoczonych (10,6 mln): **Chicago** (1,7 mln), **Detroit** (0,5 mln), **Nowy York** (0,7 mln), **Filadelfia** i **Denver**,
- w Kanadzie (0,9 mln): **Toronto**, **Montreal** i **Vancouver**,
- w Brazylii (1,8 mln): **Kurytyba**, **Rio Grande do Sul**, **Sao Paulo**,
- w Argentynie (0,45 mln): **Buenos Aires**, **Cordoba**,
- w Australii (0,2 mln): **Sydney**, **Melbourne**,
- w Kazachstanie (0,1 mln): **Karaganda**, **Astana**,
- w Niemczech (2 mln): **Berlin**, **Dortmund**, **Hamburg**, **Dusseldorf** i **Essen**,
- we Francji (1,1 mln): **Paryż** (0,3 mln), **Lille**,
- w Wielkiej Brytanii (0,8 mln): **Londyn**, **Manchester**,
- na Litwie (0,3 mln): **Wilno** (0,1 mln),
- na Ukrainie (1,1 mln): **Lwów**,
- na Białorusi (0,9 mln): **Grodno**,
- w Rosji (0,3 mln): **Moskwa** i **Petersburg**.

Liczba Polaków i osób polskiego pochodzenia na świecie

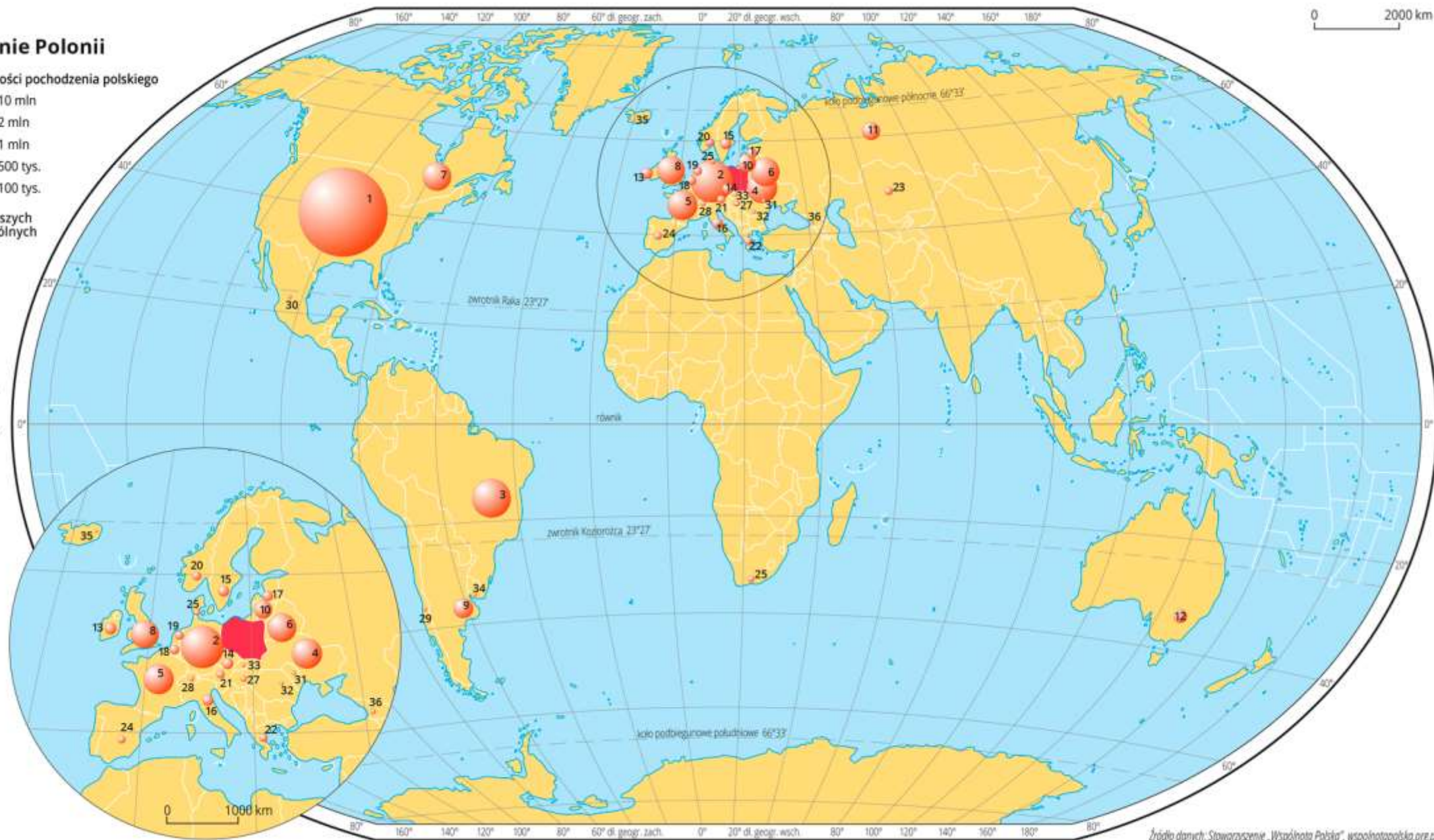
ŚWIAT rozmieszczenie Polonii

Liczba Polaków i ludności pochodzenia polskiego

Przybliżona liczba naszych rodaków w poszczególnych państwach:

1. USA - 10,6 mln
2. Niemcy - 2,0 mln
3. Brazylia - 1,8 mln
4. Ukraina - 1,1 mln
5. Francja - 1,0 mln
6. Białoruś - 900 tys.
7. Kanada - 900 tys.
8. Wlk. Brytania - 800 tys.
9. Argentyna - 450 tys.
10. Litwa - 300 tys.
11. Fed. Rosyjska - 300 tys.
12. Australia - 200 tys.
13. Irlandia - 120 tys.
14. Rep. Czeska - 100 tys.
15. Szwecja - 100 tys.
16. Włochy - 100 tys.
17. Łotwa - 75 tys.
18. Belgia - 70 tys.
19. Holandia - 60 tys.
20. Norwegia - 60 tys.
21. Austria - 55 tys.
22. Grecja - 50 tys.
23. Kazachstan - 50 tys.
24. Hiszpania - 45 tys.
25. RPA - 30 tys.
26. Dania - 20 tys.
27. Węgry - 20 tys.
28. Szwajcaria - 15 tys.
29. Chile - 10 tys.
30. Meksyk - 10 tys.
31. Mołdawia - 10 tys.
32. Rumunia - 10 tys.
33. Słowacja - 10 tys.
34. Urugwaj - 10 tys.
35. Islandia - 8 tys.
36. Gruzja - 6 tys.

KONIEC

Materiały pomocnicze do nauki
Opracowane w celach edukacyjnych (niekomercyjnych)

Opracowanie i redakcja: *Sławomir Dmowski*
Kontakt: *kontakt@geografia24.eu*

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
- KOPIOWANIE ZABRONIONE -